

MALMÖ HÖGSKOLA

UNGA VUXNA

- OCH DERAS TANKAR OM FRAMTIDEN

KATARINA VON ESSEN

EVA JERKSTRAND

UNGA VUXNA

- OCH DERAS TANKAR OM FRAMTIDEN

YOUNG ADULTS

- AND THEIR THOUGHTS
CONSIDERING THE FUTURE

KATARINA VON ESSEN

EVA JERKSTRAND

von Essen, K & Jerkstrand, E. Unga vuxna – och deras tankar om framtiden, *C-uppsats, Socialt arbete och genus, 10 poäng*. Malmö högskola: Hälsa och Samhälle, enheten för socialt arbete, 2006.

Syftet med denna C-uppsats har varit att genom en enkätundersökning, gjord på K3, Konst, kultur och kommunikation, Malmö högskola, belysa hur högskolestuderande ungdomar/unga vuxnas situation ser ut idag och redogöra för deras tankar om framtiden. Frågor vi bland annat ställde var vilka tankar de har när det gäller utbildning, arbete, familjebildning och relationer. Andra frågor som intresserade oss var hur de upplever sitt hälsotillstånd. Utifrån litteratur och sociologiska/socialpsykologiska perspektiv resonerade vi kring vad den förlängda ungdomstiden kan betyda för den enskilda individen. En jämförelse mellan vårt material och tidigare forskning på området, bland annat ur ett myndighetsperspektiv, ledde fram till vår analys. Vi kom fram till att ungdomar/unga vuxna, som läser på högskola upplever sig stressade och känner sig trötta under dagarna i stor utsträckning. Samtidigt framträdde en tydlig bild av att de har en optimistisk framtidstro och de tycker att livet till stor del motsvarar förväntningarna.

Nyckelord: den förlängda ungdomstiden, framtiden, högskolestuderande, unga vuxna, ungdom.

TACK.

Tack till alla er som har hjälpt oss med vår C-uppsats. Först ett stort tack till alla studenter som deltog i vår enkätundersökning. Utan er insats hade detta arbete inte varit möjligt. Tack till Micke Svedemar, som lät oss få vara på K3 och även var behjälplig på andra sätt. Vi vill också tacka Sergio Cuadra och Pelle Hallstedt, som hjälpte oss att få kläm på dataprogrammet SPSS! Sist, men inte minst ett stort tack till vår handledare Ingrid Runesson, som har ställt upp och stöttat och hjälpt oss när vi har behövt det. Vi har särskilt uppskattat ditt raka och tydliga sätt när du har kommenterat vårt arbete. Tack vare dig har vårt arbete blivit roligt att arbeta med, även när det har känts lite motigt!

1. INLEDNING	6
1.1. Problemformulering	7
1.2. Syfte	7
1.3. Frågeställningar	7
1.4. Avgränsningar	8
1.5. Disposition	8
2. BEGREPP	8
2.1. Ungdom	8
2.2. Unga vuxna	9
2.3. Den förlängda ungdomstiden	10
2.4. Framtid	10
3. METOD	11
3.1. Urval	11
3.2. Urvalsprinciper	11
3.3. Validitet, reliabilitet och representativitet	12
3.4. Enkätundersökning som datainsamlingsmetod	13
3.4.1. Datainsamling	13
3.4.2. Databearbetning	14
3.4.3. Dataanalys	15
3.5. Metoddiskussion	16
3.6. Etiska överväganden	16
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	17
4.1. Sociologi och socialpsykologi	17
4.2. Individen	18
4.2.1. Den förlängda ungdomstiden	19
4.3. Samhället och världen	20
5. TIDIGARE FORSKNING	21
5.1. Presentation av forskning inom området	21
5.1.1. Utbildning, arbete och familj	22
5.1.2. Mobilitet och mångfald	23
5.1.3. Hälsa och livskvalitet	23
5.1.4. Framtid	24
5.1.5. Allmänna attityder bland unga vuxna	24
6. RESULTAT OCH ANALYS	24
6.1. Prioriteringar	25
6.1.1. Utbildning och arbete	25
6.1.2. Familjebildning och relationer	25
6.1.3. Mobilitet och mångfald	28
6.2. Hälsa	29
6.2.1. Hälsotillstånd	30
6.2.2. Livskvalitet	32
6.3. Attityder	33
6.3.1. Livssituation och välfärd	33
6.3.2. Individen och samhället	33
6.4. Framtiden	34
6.4.1. Planer för framtiden	35
6.4.2. Framtidstro	38

7. SLUTDISKUSSION	41
8. SAMMANFATTNING	43
REFERENSER	44
Tryckta källor	44
Internet	45
BILAGA	47
Bilaga 1: Enkät	

1. INLEDNING

Vi går nu sjunde och sista terminen på socionomutbildningen och är nytexaminerade socionomer till sommaren, redo att påbörja ett arbete inom det sociala fältet och därmed anta nya, spännande utmaningar. Vi är båda intresserade av människor och hur de upplever sina liv, därför ville vi närmare studera det samspel som råder mellan individ och samhälle. Den grupp som vi i vårt arbete har valt att fokusera på är ungdomar/unga vuxna, mellan 19 och 29 år, för att vi ville veta hur dessa individer upplever sin livssituation. Vi har gjort detta val eftersom vi inte själva tillhör ålderskategorin, men tror att det sociala arbetet i mångt och mycket kan komma att handla om denna målgrupp. Då vi för närvarande själva studerar på högskola kändes det naturligt att välja högskolestuderande som vår målgrupp. Därför kom vårt arbete att handla om *Unga vuxna – och deras tankar om framtiden*. För att kunna skriva denna C-uppsats utifrån ungdomar/unga vuxnas perspektiv gjorde vi en kvantitativ studie, i enkätform under våren 2006, på K3, Konst, kultur och kommunikation, Malmö högskola.

Frågor som vi var intresserade av och som eventuellt kunde tydliggöra dagens föreställningar var sådana som rör relationer och framtida planer och förhoppningar. Vår strävan var att samla in och utvärdera de ungdomar/unga vuxnas svar och syn på dessa frågor, samt frågor som rör boende, hälsa, självbild med mera. Vi ville jämföra olika faktorer som utbildning, arbete och relationer, för att se vilken betydelse de har.

Sociologen Anthony Giddens (2003) skriver i *Sociologi* om hur dagens förändrade värld innebär möjligheter att påverka sitt liv och sin framtid, men att vi också lever i en värld, där många problem och konflikter ibland kan upplevas som omöjliga att lösa. Idag talas och skrivs det mycket i media om att dagens ungdomar och unga vuxna mår dåligt. Att växa upp och träda in i vuxenvärlden har aldrig varit en enkel sak, men vi menar att dagens krav tycks större och mer utbredda. Krav på att prestera i skolan, vara populär bland kompisarna, se ut på ett visst sätt med mera, kan framkalla en stress och press för många av dagens unga. Socialpsykologen Thomas Johansson (1999) belyser i boken *Socialpsykologi – moderna teorier och perspektiv* det ökade intresset och det fokus som idag ligger på kroppen. Han frågar sig om den massmediala fixeringen är en bakomliggande orsak eller om det kan röra sig om det allmänt mer utbredda intresset för ungdomstiden.

Vi menar att det ständiga flödet av bilder och texter, i tidningar, tv, internet, som riktar sig till ungdomar och unga vuxna, förekommer i större utsträckning idag än när vi växte upp på 1970-talet. Det är ett ständigt utbud i medierna, 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan, många är ständigt aktiva och uppkopplade och det verkar finnas lite tid över för reflektion och att *bara vara*. Från den franske filosofen Descartes ”jag tänker, alltså finns jag” tycks innebörden bakom uttrycket ha förvandlats till ett ”jag syns, alltså finns jag”, med många ungas önskemål att vika ut sig, delta i dokusåpor och på olika sätt synas.

Internetsajten Lunarstorm, en mötesplats för mer än en miljon unga svenskar mellan 15 och 25 år, har vid tre tillfällen genomfört studier för att undersöka attitydförändringar hos unga individer. Lunarstorms medlemmar representerar

nästan 75 procent av nämnda ålderskategori. En oroväckande trend pekar på att många unga idag mår dåligt av stressfaktorer av olika slag. Ett stort antal känner sig stressade av oro inför framtiden, inte minst när det gäller risk för arbetslöshet, trots utbildning. Åtskilliga, främst tjejer, oroar sig dessutom för sitt utseende och för att inte duga (*Stress knäcker ungdomar*, Sydsvenskan, 2006-04-13).

Sverige har genomgått stora förändringar på relativt kort tid. Både samhälle och individ förändras i takt med tiden och idag är det en stor del av befolkningen som mår dåligt av överbelastning på arbetet, samtidigt som en stor del upplever sig stå utanför samhället, de arbetslösa. En allt äldre befolkning, etnisk mångfald och förändrade könsroller är andra exempel på faktorer som ställer högre krav på förnyade och förbättrade välfärdspolitiska lösningar i samhället (Jönsson & Löfgren, 2005).

1.1. Problemformulering

Dagens ungdomar/unga vuxna ställs inför en mängd frågor, när det gäller framtiden. Den förlängda ungdomstiden som hör till dagens samhälle, kan enligt kultursociologen Mats Trondman i *Kultursociologi i praktiken* (1999), medföra mindre tydliga roller, vilket kan upplevas som problematiskt och otryggt för den enskilde individen. Å andra sidan innebär det en rad möjligheter, som unga människor tidigare inte ens kunde drömma om. Världen har krympt, man kan idag resa kors och tvärs över jordklotet, för att studera, arbeta eller bara uppleva. Det är inte längre självklart att bo kvar i Sverige och med tanke på EU har nya möjligheter uppkommit, som att studera, arbeta eller bosätta sig inom unionen. Dock är det långt ifrån alla som har möjlighet att flytta ifrån Sverige, även om de skulle vilja. Men vilka tankar och funderingar har egentligen de individer, som befinner sig i en fas i livet, som exempelvis högskolestuderande, men som fortfarande har många viktiga val framför sig? Många faktorer kan spela in och påverka, som till exempel vilka ekonomiska förutsättningar man har. Vidare kan den sociokulturella bakgrunden påverka genom föräldrars utbildning och bakgrund, uppväxtmiljö samt egna och kompisars kulturmönster. Förutom tankar om försörjningsmöjligheter, så är funderingar om partner, att bilda familj, att eventuellt flytta utomlands samt boende också frågor som ungdomar/unga vuxna har och ska ta ställning till, som vi valde att ha som teman i vår enkät.

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att kartlägga hur ungdomar/unga vuxna som läser på högskola ser på utbildning, arbete, familjebildning och relationer och att utifrån olika utgångspunkter, sociologiska och socialpsykologiska, analysera och belysa ungdomars situation idag, deras hälsotillstånd och deras tankar om framtiden.

1.3. Frågeställningar

- ? Hur ser ungdomar/unga vuxna, som studerar på högskola, på sin framtid?
- ? Hur upplever de sitt hälsotillstånd?
- ? Vilka tankar har de när det gäller utbildning och arbete?
- ? Vilken inställning har de till familjebildning och relationer?

1.4. Avgränsningar

Ämnet *Unga vuxna – och deras tankar om framtiden* hade kunnat innebära en hel del. Utan en klar definition av begrepp och frågeställningar hade arbetet blivit alltför brett. För att avgränsa vårt arbete ytterligare var det nödvändigt för oss att finna en lämplig målgrupp och vi smalnade även av våra frågeställningar, så att arbetet inte skulle bli alltför omfattande.

De teoretiska utgångspunkter och den tidigare forskning som vi delvis kopplar till vårt resultat har vi valt utifrån intresse och relevans. Vi var redan tidigt intresserade av att se på samspelet mellan en individ och det samhälle där hon lever. Därför passade den sociologiska och socialpsykologiska infallsvinkeln bra, där man belyser just hur en människa påverkas av sin omgivning. Många nationella undersökningar har gjorts när det gäller olika åldersgrupper i samhället, inte minst när det gäller vår målgrupp. Vi har framför allt valt att presentera och jämföra med studier, som i viss mån visat sig sammanfalla med vårt material.

1.5. Disposition

Vår uppsats har inletts med en formulering av vårt forskningsområde ungdomar/unga vuxna och vad den förlängda ungdomstiden kan innebära. Vidare redogör vi för syfte och frågeställningar. I kapitel två definierar vi arbetets mest centrala nyckelbegrepp; den förlängda ungdomstiden, framtiden, unga vuxna samt ungdom. Därefter, i kapitel tre, följer metoddelen, där vi redogör för vårt urval, urvalsprinciper, enkäten som datainsamlingsmetod samt hur vi gått tillväga vid insamlande, bearbetande och analys av materialet. Här ryms också en metoddiskussion samt etiska överväganden. I det fjärde kapitlet presenterar vi teorier, som kan appliceras på företeelser, som rör samspelet mellan individ och samhälle, och hur man som ung vuxen kan uppleva sin roll i samhället. Vi har i kapitel fem redogjort för en del av tidigare forskning, som gjorts på området. I kapitel sex redogör vi för resultat och analys av vårt empiriska material. Vidare, i det sjunde kapitlet, presenterar vi slutdiskussionen, där vi reflekterar kring vårt forskningsområde och vårt arbete. Slutligen, i kapitel åtta, finns en sammanfattning, där vi kort redogör för det tillvägagångssätt vi haft i uppsatsen, samt vilka utgångspunkter vi haft och slutligen vad som framkommit i resultaten. Genom hela vårt arbete har vi tagit hjälp av Hellströms (2005) *Anvisningar för skrivande studenter* och Backmans (1998) *Rapporter och uppsatser*.

2. BEGREPP

Det är alltid viktigt att klart definiera de uttryck man väljer att använda sig av i en text eller ett arbete. Ett ord, uttryck eller begrepp har sällan exakt samma betydelse för alla, ens egna tankar och värderingar kan ofta påverka och spela stor roll i hur man tolkar. Här nedan följer en begreppsförklaring på de mest centrala benämningarna i vårt arbete.

2.1. Ungdom

En definition av begreppet ungdom är, att när det gäller människor så är det perioden mellan ca 15 och 30 år, som räknas som det att vara ung (Nationalencyklopedin Internettjänst, 2006-03-20, *ungdom*). I en av Ungdomsstyrelsens skrifter (2005:10), definieras man som ung mellan 13 och 25 år. Dock betonas det att man inom verksamheter, egentligen ämnade för denna

målgrupp, ibland sträcker sig till dem som är äldre än 25, och kallar då dessa för unga vuxna.

En annan definition som beskrivs av Kulturförvaltningen, Göteborgs stad (2006-03-20) är en där begreppet delas in i två faser. Den första – tonårstiden, mellan 13 och 19 år – som huvudsakligen består av skolgång, följs av den andra fasen – unga vuxna, mellan 20 och 25 år – som är den tid då en etablering sker på olika stadier. Det kan gälla fortsatta studier, arbete, boende, familjebildning och så vidare. Boutredningen (2006-05-03, *Vad är Boutredningen?*), en statlig offentlig utredning, har som syfte att ge förslag på vad som kan göras för att underlätta ungas möjlighet att komma in på bostadsmarknaden. Boutredningen (SOU, 2006-03-20, *ungdom*) använder sig av en definition av ungdom, som delar upp begreppet i två delar. De menar att begreppet ungdom innebär en, å ena sidan livsfas, mellan ca 18 till 30 år, och å andra sidan, att man som ungdom innefattas i en social kategori. En kategori, som innehar specifika egenskaper med villkor, som idag skiljer sig avsevärt från tidigare generationer ungdomar. De poängterar också att tiden då dagens unga vuxna får ett eget boende sker allt senare.

Även Jan Ramström (1995) skriver i *Tonåringen i välfärdssamhället* om begreppet ungdom och hur dess innebörd förändrats och vuxit fram. Den förändrade familjeformen – med barnet mer i fokus, skolans framväxt, industrialiseringen, skillnader mellan arbetar- och borgarklass är faktorer som bland annat fört med sig att ungdom som social kategori uppkom. Tidigare, med större behov av arbetskraft och mindre krav på utbildning fanns inte det utrymme och den möjlighet att leva så som många av dagens ungdomar/unga vuxna gör, med allt längre utbildning, möjlighet att resa innan man skaffar fast arbete, bostad och familj.

2.2. Unga vuxna

Vi kunde inte hitta en enkel och tydlig begreppsförklaring till unga vuxna. I Nationalencyklopedins Internettjänst (2006-05-02, *unga vuxna*) används dock begreppet utan en bestämd definition av vad det egentligen står för. Där Nationalencyklopedin beskriver bostadsforskning nämns åldersgruppen 20-27 år och benämns då som unga vuxna. I Mats Trondmans (2003) rapport *Unga vuxna – kulturmönster och livschanser* intervjuar han 18-åringar och definierar, enligt oss, att 18-åringar i denna studie hör till kategorin unga vuxna.

Ungdomsstyrelsen använder sig av begreppet dels när det gäller individer mellan 20 och 27 år (Ungdomsstyrelsen, Artikel i Brus nr 3 2004, *Trött på att leva i kappsäck*), men i ett annat sammanhang individer mellan 21 och 30 år (Ungdomsstyrelsen, 2003-05-31, *Ungas levnadsvillkor har inte blivit bättre*). I ett yttrande över Ungdomsstyrelsens skrift 2003:1, *De kallar oss unga*, kritiserar Utbildningsdepartementet (2003-09-30) Ungdomsstyrelsens sätt att använda begreppet på och menar att det blir svårt att statistiskt utläsa information och göra uppföljningar, eftersom gruppen unga vuxna idag inte går att separera från begreppet vuxna. Det måste, menar Utbildningsdepartementet, vara enhetliga begrepp, som används av samtliga berörda institutioner och myndigheter, för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna jämföra och på andra sätt använda sig av statistiken.

Begreppet används alltså idag, i olika sammanhang och med olika betydelser. Det kan i vissa fall vara ett problem, när olika rapporter ska jämföras med varandra.

Men vi vill ändå använda begreppet, då vi anser att det är en lämplig benämning. Vi ska undersöka studenter på Malmö högskola, mellan 19-29 år och definierar således begreppet unga vuxna att innefatta individer mellan 19 och 29 år. När vi fortsättningsvis nämner unga vuxna i vårt arbete menar vi denna ålderskategori.

2.3. Den förlängda ungdomstiden

Mats Trondman (1999) talar i sin bok *Kultursociologi i praktiken* om den förlängda ungdomstiden och menar att begreppet belyser det faktum att samtidigt som unga idag, biologiskt och socialt, blir vuxna allt tidigare, så dröjer det allt längre innan de blir självförsörjande, avslutar utbildning, får ett arbete och på andra sätt blir vuxna, med allt vad det innebär. Begreppet består av fyra faser: fysiskt vuxen, tweenies, tonårstid och vuxen i samhället. Vi har valt att fokusera på de två sista faserna. Den tredje fasen tonårstid, eller den tid då man befinner sig mellan barndom och vuxentid är alltså, enligt Trondman (1999), idag är en mer utdragen period än vad den tidigare varit. Yngre barn vill fortare bli tonåringar och beter sig också ofta som om de vore äldre än vad de är. Samtidigt vill de äldre tonåringarna stanna kvar och dra ut på tonårstiden, så att skjuter vuxenlivet, med allt vad det innebär av svåra val och mera ansvar, på framtiden. Den fjärde fasen vuxen i samhället är den tid då man mer och mer blir självförsörjande, bestämmer själv och tar viktiga beslut i fråga om utbildning och arbete.

2.4. Framtid

Framtid används inte sällan i dagligt tal och litteratur av vitt skilda slag. Oftast används ordet framtid utan vidare förklaringar eller definitioner, som om det alltid betyder samma sak, för alla. Det vi menar med framtid kan för någon som är hälften eller dubbelt så gammal betyda något annat. Begreppet framtid definieras i Nationalencyklopedin som det "tidsskede som (börjar och) sträcker sig relativt långt efter det innevarande ögonblicket" (Nationalencyklopedin, Internettjänst, 2006-03-20, *framtid*). Här blir det tydligt att det är svårt att ange en exakt tidsperiod, det är något relativt. Framtiden blir något mer tydligt framställd i *Fokus05– en analys av ungas etablering och egen försörjning*, (Ungdomsstyrelsens skrift 2005:10), då de benämner det dels som en tid inom den närmaste tiden, men även tio år framåt i tiden.

Vi kommer i vår undersökning att använda oss av begreppet unga vuxna, som den fas man är i mellan 19 och 29 år. Begreppet framtid preciserar vi, inspirerade av Nationalencyklopedins definition, som den tid som följer från nu och relativt långt fram i tiden. Vi väljer att inte sätta någon exakt tidsaspekt, utan låter respondenten själv göra sin egen tolkning av begreppet. Detta eftersom åldersgruppen varierar och vi vill jämföra de svar vi får och se om det förekommer samband eller skillnader, beroende på ålder och svarsalternativ. Vi har valt att definiera begreppen ungdom och framtid på det sätt som vi beskrivit för att vårt material genom denna operationalisering ska bli mätbart och möjligt att analysera.

3. METOD

Vi ville ta reda på hur unga vuxna ser på sin framtid och hur de upplever sig ha möjligheter att själv påverka sin livssituation. För att göra detta valde vi att kartlägga hur vår målgrupp, studenter på K3, Konst, kultur och kommunikation, Malmö högskola, tänker om framtiden, när det gäller utbildning, arbete, bostad, familjebildning med mera. Under vår utbildning har vi stött på kurskamrater, som ligger i vår målgrupps ålder, och hört deras funderingar kring ovanstående. Då väcktes intresset för att själv göra en undersökning och kartlägga hur utbredda de här tankarna faktiskt är, bland högskolestuderande unga vuxna. Vi är medvetna om att det kan finnas liknande undersökningar, men vi har gjort en undersökning för att ta reda på de frågor, som vi vill veta mer om.

3.1. Urval

Inför vår C-uppsats diskuterade vi olika alternativ och informationskällor. Vi hade från början flera tänkbara valmöjligheter när det gällde kategori och åldersgrupp, men valde att fokusera på ungdomar/unga vuxna, av båda kön på Malmö högskola. Vi avgränsade också ålderskategorin, så att bara de som är mellan 19 och 29 deltog i vår studie.

När vi bestämde oss för vem, eller vilka enheter, som skulle ingå i vår undersökning, och där det var en så jämn könsfördelning som möjligt, så föll valet slutligen på studenter vid K3, Konst, kultur och kommunikation, Malmö högskola. Vi tog del av Leif Hellströms (2006-02-06) *Student på Malmö högskola Ht 2005, Redovisning av resultat från enkätundersökningen*, i vilken han redogör för en sammanfattning av studerande vid Malmö högskola. Vi fann att det område som har den jämnaste könsfördelningen, är K3. Vi var intresserade av våra frågeställningar utifrån ett både kvinnligt och manligt perspektiv. Vi anade också att de, som redan har tagit steget att läsa på högskola har tagit ett steg närmare fortsatt yrkesliv. Åldersmässigt ligger de också på en nivå, där tankar om familj och framtida barn antagligen är mer vanligt förekommande än för exempelvis en gymnasieelev.

3.2. Urvalsprinciper

Vi kunde inte göra en totalundersökning, eller kartlägga hur alla individer mellan 19 och 29 år i Sverige ser på framtiden. Därför valde vi en stickprovsundersökning, den typ av undersökning som enligt Rosengren och Arvidson (2005) i boken *Sociologisk metodik*, menar är den vanligaste och egentligen enda möjliga för de flesta forskare. Med undantag för statens totalundersökningar, så förekommer de omfattande undersökningarna knappast annars. Vi var intresserade av hur omfattande vissa tankar och känslor är i vissa avseenden, när det gäller den kategori, som vi valt. Vi måste därefter göra ett urval av denna population. Det var för oss viktigt att vårt urval, i genushänseende, var representativt för populationen, varför vi valde K3, med ungefär lika många kvinnor som män. Den typ av urval vi gjorde var ett klusterurval i flera steg, ett så kallat flerstegsurval. Då delar man, skriver Trost (1994) i olika etapper, in populationen i delar. Klusterurval lämpar sig särskilt väl vid undersökningar i skolan, när man vill nå elever i en viss årskurs. Det hade kostat för mycket både tid och pengar och blivit komplicerat på många sätt, om man skulle genomföra en undersökning på hela populationen. Till att börja med så delade vi in vår

population i olika grupper, eller kluster. Vi började med att välja Malmö stad, Malmö högskola, K3 och slutligen ett antal klasser där.

3.3. Validitet, reliabilitet och representativitet

Vid en enkätundersökning är såväl validitets- och reliabilitetsaspekten viktiga att ha i åtanke. Som Patel och Davidson (2003) skriver, så står dessa två i förhållande till varandra och det är viktigt att se sambandet. Innehållsvaliditeten i det instrument man avser att använda blir god om man hämtat frågeställningar utifrån passande teori eller begrepp. Vi utgick ifrån vår problemformulering och tidigare forskning och litteratur i ämnet. Vårt mål var att utforma en enkät, med tydligt formulerade frågor och till största delen givna svarsalternativ, också de tydligt angivna. För att uppnå en god validitet, eller giltighet, i vårt arbete var det viktigt att utforma enkätfrågorna, på ett sätt så att de skulle kunna ge svar på det, som vi ville mäta. Vi hade inga fördjupade kunskaper i hur man utformar enkätfrågor, så att frågeställningar och syfte på ett trovärdigt sätt, kan komma fram och besvaras. Därför använde vi oss delvis av redan använda enkätundersökningar, från tidigare forskning. Vi ansåg också att det var viktigt att svarsalternativen speglade respondenternas sätt att resonera och tänka på. Därför blev vi inspirerade av Ungdomsstyrelsens skrift 2003:1 *De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie*, i deras sätt att formulera frågor och svar. Vi hade ett antal frågor, indelade i huvudtema och utifrån dessa ytterligare frågeställningar. Vi valde att ha färdiga svarsalternativ, ca 4 eller 5 per fråga. Detta för att kunna sammanställa, jämföra och analysera svaren och eventuella skillnader. Vi tog även med några öppna frågor, där informanten med egna ord kunde formulera sitt svar. För att giltigheten i våra mätningar skulle bli så hög som möjligt och för att systematiska mätfel inte skulle förekomma, var det av största betydelse att vårt redskap för att inhämta empiri, enkätfrågorna och dess svar, blev så tydliga som möjligt samt att vi var noga vid kodningen av vårt material i SPSS.

Graden av tillförlitlighet, eller reliabilitet, har i vårt arbete handlat om att i så stor utsträckning som möjligt, undvika inflytande av slumpen och därmed slumpmässiga mätfel. Genom att använda sig av exempelvis bundna svarsalternativ i en enkät minskar slumpens inverkan och på så sätt höjs reliabiliteten. Man ska dock i alla avseenden vara medveten om att deltagarnas dagsform kan störa eller påverka deras svar (Rosengren & Arvidson, 2005). Som Patel och Davidson (2003) påpekar så är det inte möjligt att i förväg kontrollera reliabiliteten, när det rör sig om en enkätundersökning. Då är information och instruktioner till respondenterna av stor vikt, så att de inte missuppfattar eller har svårigheter att besvara frågorna. Man kan också, för att försäkra sig om att enkäten är tydligt formulerad, testa den på utomstående, vänner eller familj, vilket vi gjorde. Man vet egentligen inte förrän efteråt, om enkäten kan ses som tillförlitlig. Första sidan på vår enkät bestod av information om projektet. Vidare sa vi att om något var oklart, så var alla välkomna med frågor till oss direkt, då vi var närvarande hela tiden. I början frågade vi respondenterna hur de hade upplevt frågorna, svarsalternativen och enkäten i sin helhet. Det framgick att flertalet förstod enkäten och tyckte att den var lätt att besvara.

Rosengren och Arvidson (2005) menar att kravet på representativitet i ett arbete visar sig i huruvida undersökningen kan sägas vara representativ. Det är viktigt att fråga sig om tillräckligt med individer tillfrågats och om kan de sägas vara representativa, eller typiska, för målgruppen.

Flertalet av våra respondenter utbildar sig vid K3, Konst, kultur och kommunikation. Eftersom inte alla studenter mellan 19 och 29 år vid K3 besvarat enkäten, får svaren sägas representera det stickprov utifrån alla i populationen, som svarat och det är deras normer och värderingar som vi fått ta del av. Om den är representativ för resterande studenter vid K3 eller studenter vid andra områden/fakulteter på Malmö högskola, kan vi dock inte veta.

3.4. Enkätundersökning som datainsamlingsmetod

Det finns både fördelar och nackdelar med de olika datainsamlingsmetoder som finns. Eftersom vårt syfte var att mäta och kartlägga ett större antal individers syn på specifika frågor, passade en enkätundersökning vårt arbete. Då skulle vi kunna få svar på de frågor vi ställde och se om någon tendens visar sig. Man kan, skriver Rosengren och Arvidson (2005), med en enkätundersökning nå många människor, på relativt kort tid och till ett förhållande lågt pris. Nackdelen med denna datainsamlingsmetod är, förutom risk för ett visst bortfall, att det kan vara svårt att utforma en enkät, så att den garanterar en god validitet och ger svar på de frågor forskaren är ute efter. En annan begränsning med statistik, tabeller och diagram, är att om man får in för stort material och redovisar allt, kan det bli svårt att tyda. Men om man däremot väljer ut vad som ska och inte ska vara med, skulle det kunna innebära att man manipulerar resultaten.

3.4.1. Datainsamling

Vi hade i förväg bestämt med studierektor Micke Svedemar vid K3 att vi skulle vara på plats, i caféet – den naturliga träffpunkten – under två veckor, för att samlas in våra enkäter. Enligt vår tidsplanering föll det sig så att dessa två veckor var runt påskhelgen. För att väcka uppmärksamhet och intresse dukade vi upp med en gul duk, blommor och skyltar som talade om vem vi var och vad vi gjorde där. Bland annat informerade vi om vår utlottning av biobiljetter för att på så sätt öka intresset för att delta. Vi hade bestämt att lotta ut en biobiljett per 40 svar. Vi hade informerat café-personalen om vem vi var och vårt syfte. Vi valde att hålla en relativt låg profil, ville inte vara för gå-påiga. Av egen erfarenhet vet vi att många kan tycka det är påträngande och det skulle kunna medföra att någon, trots att de egentligen inte ville, fyllde i. Eftersom vi var på deras arbetsplats, ville vi visa respekt. Vi mötte och bemötte givetvis nyfikna och frågande blickar, svarade gärna på frågor och informerade om vårt arbete. De första två dagarna gick det bra, vi fick in 13 respektive 15 enkäter. Någon av studenterna kommenterade att det var självklart att hjälpa oss, snart var det hennes tur. En annan hade önskat fler svarsalternativ på någon fråga, medan någon ansåg att enkäten var tydlig och lätt att fylla i och förstå. Vi uppmanade de studenter, som ansåg att inget svarsalternativ passade, att själv skriva vid sidan om och kommentera. Detta för att vi tyckte det var viktigt att få med deras åsikter.

Tredje dagen fick vi dessvärre inte in någon enkät alls. Veckan efter påsk var det få studenter på skolan och vi fick bara in 12 enkäter. Totalt fick vi alltså in 40 enkäter, vilket var mindre än vi hoppats på. Vi hade utöver dessa lämnat ut sex enkäter till studenter som inte hade tid för stunden att fylla i den, utan skulle återkomma. Vi fick dock inte in någon av dessa. Vi kontaktade studierektorn igen, som föreslog att vi kunde komma i anslutning till en föreläsning, som han skulle hålla. Där delade vi ut 61 enkäter och fick in 60 stycken och således bygger vårt resultat på 100 enkäter. På enkätens försättsblad informerade vi om oss och vårt arbete, anonymiteten samt frivilligheten att delta. Vidare upplyste vi om var och när det färdiga arbetet finns att läsa och det framgick även att vi vände oss till

studenter mellan 19 och 29 år, som *uppehöll* sig vid K3. Det resulterade i att 92 av dem som svarade var studenter vid K3, övriga åtta var studenter vid LUT, Lärarutbildningen. Det var 58 kvinnor som deltog och 42 män. Åldersmässigt var det 68 respondenter som var mellan 19 och 24 år, och 32 st var mellan 25-29 år. 80 st var födda i Sverige, 4 i Norden, 9 i övriga Europa och 6 st utanför Europa. En respondent uppgav inte sitt födelseland. De flesta hade ett eget boende och den näst största gruppen bodde i föräldrahemmet. Vi bestämde att lotta ut tre biobiljetter på de 100 studenter som deltagit i undersökningen och dessa fick besked via mejl under maj månad 2006.

3.4.2. Databearbetning

När vi utformade enkäten så gjorde vi det utifrån vårt syfte och frågeställningar. När man ska koda, inläsa och bearbeta alla svar ifrån en enkätundersökning, kan man göra det med hjälp av till exempel SPSS, ett statistikprogram för persondatorer (Trost, 1994). När vi hade fått in vårt material lade vi in och kodade alla frågor och svarsalternativ från enkäten. Då vi matade in variablerna, valde vi nominalskalor i de flesta fall. Patel och Davidson (2003) beskriver i *Forskningsmetodikens grunder* de olika skaltyperna. Nominalskalor kan inte rangordnas alls, exempel på sådana variabler är kvinna eller man, eller vilket land respondenten kommer ifrån. I vissa fall är det uppenbart att det är mest lämpligt med kvotskalor, där ett svar är exakt mätbart mot ett annat. Till exempel är tio dubbelt så mycket som fem och man kan alltså yttra sig om avståndet mellan svaren. Ordinalskalor tillåter en viss hierarkisering, men avståndet mellan svaren är inte exakt mätbart. Variabler som lämpas sig i ordinalskalor är exempelvis betyg eller tävlingsplaceringar.

Vi insåg senare att de graderade svaren, som finns i till exempel fråga 9, 10 och 11 (bilaga 1), lämpade sig bättre för ordinalskalor och ändrade således från nominal- till ordinalskala. Vid de frågor som var en följdfråga till föregående, ändrade vi i SPSS registreringen av materialet, från att ha varit både ja- och nej-variabel till endast ja. I annat fall blev det blankt, vilket stämde med verkligheten. Ett nej är ett mer aktivt beslut, som hade krävt både en ja- och en nej-ruta för respondenten att fylla i. Frågorna 6, 7, 8 och 22 (bilaga 1) var sådana frågor. I de fall där respondenten, trots ett nej-svar, skrev på följdfrågan som egentligen bara var ämnad för dem, som svarat ja, tolkade vi det som om att de, trots att de svarat nej, ändå skulle kunna tänka sig att åka utomlands för kortare respektive längre tid. Vi inser i efterhand att vi hade kunnat formulera frågorna och svaren på ett tydligare sätt, så att det underlättat vårt fortsatta arbete. När vi hade lagt in alla variabler la vi in de svar som vi fått in från respondenterna, 100 st. Innan vi fortsatte med analyser, så lärde vi känna systemet genom att testa olika variabler mot varandra. På detta sätt insåg vi vad som skulle kunna vara lämpligt för vårt arbete och vad som var mindre relevant.

Rosengren och Arvidson (2005) skriver om när man i sin forskning ska försöka att hitta orsaker eller förklara ett samband, då undersöker sambandet mellan två eller flera variabler. En variabel som kan påverkas av en annan, kallas beroende variabel, eller effekt- eller kriterievariabel. Den variabel som påverkar den andra, kallas oberoende, eller orsaks- eller experimentvariabel. Även om vi, med vårt beskrivande forskningsintresse som grund, inte har haft som syfte att förklara ett fenomen, så ville se om vissa samband eller mönster kunde urskiljas i materialet.

Vi jämförde alltså för att se om en oberoende variabel, det vill säga en variabel som inte påverkas av en beroende variabel, i sin tur påverkade en beroende variabel. När vi gjorde olika analyser av detta slag så fick vi en annan, bredare kunskap om vårt material och ibland framkom tydliga skillnader respektive samband variabler emellan. Vi skapade nya variabler i vissa fall och slog då ihop två eller tre svarsalternativ till ett nytt svar, för att lättare kunna utläsa om respondenten var exempelvis positiv eller negativ till en fråga. Vi ville ändå ha möjlighet att kunna se nyansskillnader också, därför hade vi flera svarsalternativ från början. Dessutom kan det vara lättare för respondenten att hitta ett passande svar om det är större variation, än bara ett ja eller nej.

När det gäller proceduren att få information från formulär till dator, sker detta i flera steg. När vi bearbetade och samordnade det inhämtade materialet, i vårt fall enkätformulären, var det av stor vikt att vi avsatte tillräckligt med tid och var noggranna i arbetet. Inledningsvis måste alla formulär sorteras och numreras och om otydligt ifyllda svar hade funnits med, måste dessa utelämnas, vilket då hade inneburit ett bortfall. I vårt fall behövde vi inte avlägsna en hel enkät, däremot var det vissa frågor, där respondenten inte hade svarat eller svarat otydligt och då valde vi att inte ha med dessa. Rosengren och Arvidson (2005) menar att en viss förlust av information alltid är ofrånkomlig, men det är viktigt att vara medveten om detta och i möjligaste mån försöka få med så mycket som möjligt, så lite förvanskat som möjligt.

Siffrorna överfördes till dataprogrammet SPSS, där det bearbetade materialet sedan analyserades. Ett alternativ hade varit att sammanställa alla formulär manuellt, men för att underlätta det fortsatta arbetet valde vi att använda oss av dataprogrammet. Med hjälp av Lars Wahlgrens (2005) bok *SPSS – steg för steg* skapade vi tabeller och diagram, som tydliggjorde våra resultat. Vi använde bland annat korstabeller med flera variabler, för att kunna urskilja procentuella skillnader mellan exempelvis män och kvinnor, eller de under eller över 25 år. SPSS hjälpte oss att bearbeta de data vi fått fram i vår forskning på ett bra och överskådligt sätt, så att vi därefter kunde göra en trovärdig analys.

3.4.3. Dataanalys

När man utgår ifrån kvalitativa metoder, då är man enligt Svensson (1996) ute efter att förstå och tolka en process eller ett fenomen. När man däremot analyserar statistiskt material och alltså använder sig av en kvantitativ metod, är det för att illustrera hur omfattande en viss egenskap eller företeelse är hos en viss målgrupp. Eftersom vi utgick ifrån det beskrivande synsättet var vi främst intresserade av att se i vilken omfattning vissa funderingar eller vissa tankegångar är.

När vi väl kom fram till tiden då vi skulle bearbeta våra enkäter var det viktigt att hela tiden ha i åtanke de ursprungliga tankarna till vårt arbete, vårt syfte och de huvudsakliga frågeställningarna. Vi skapade variabler, både kvalitativa och kvantitativa, för de olika kategorierna, så att materialet skulle bli hanterbart. Exempel på en kvalitativ variabel är kön, som består av två kvaliteter, kvinna och man. Antalet kvinnor och män kan i en undersökning räknas och antalet blir då en kvantitativ variabel, skapad ur den kvalitativa. Rosengren och Arvidson (2005) skriver om hur arbetet utvecklas genom att man ställer frågor till materialet. På så sätt finner man samband, skillnader, betydelser och fördelningar variablerna emellan – detta kallas nedbrytning. Det är ett sätt för att tydligare kunna beskriva

och se om det finns kausala samband, eller en anledning bakom ett visst förhållande mellan två variabler.

SPSS har hjälpt oss att förenkla och gjort vårt material överskådligt, med tabeller och diagram. Det möjliggjorde för oss att jämföra de olika variablerna, på ett sätt som, varken praktiskt eller tidsmässigt, hade gått att få fram manuellt. Det gick att visa på olika kombinationer och möjligheter, varpå tydliga mönster framkom och kunde ge svar på de frågor vi inledningsvis hade.

3.5. Metoddiskussion

Efter att vi hade bestämt ämne, så började vi fundera över syfte och frågeställningar och vilken grupp av ungdomar/unga vuxna vi skulle vända oss till. Vi hade tidigare funderat på gymnasieelever på 17-19 år, men eftersom vårt formulerade forskningsproblem berör val, som gäller arbetsliv, bostad och familjebildning ansåg vi att högskolestuderande mellan 19 och 29 år passade vårt arbete bättre. Dessutom hade vi haft kontakt med våra kurskamrater och tagit del av deras tankegångar. Därför föll det sig naturligt att rikta vår undersökning mot studenter vid Malmö högskola. Om vi hade valt området Hälsa och samhälle, med ca 85 procent kvinnor (Hellström, 2006-02-06), hade det varit svårt att nå lika många män som kvinnor. Vi var överens om att vi ville göra en enkätundersökning för att lära oss, en för oss, ny datainsamlingsmetod. Från början var vi inne på att eventuellt göra den på Internet, men vi förstod ganska snabbt att det kunde bli svårt att genomföra, inte minst tekniskt.

När vi utformade vår enkät, så borde vi ha funderat mer över de olika svarsalternativens kodning, eftersom vi har upptäckt att frågor med många möjliga svarsalternativ medför en del svårigheter vid analys. När vi hade begreppet framtiden med i våra frågeställningar, kanske vi mer exakt skulle ha angett vad vi menade, eftersom det kanske hade underlättat och blivit tydligare för respondenterna. På fråga 10, de tre sista delfrågorna, som handlade om vilka relationer som är viktigast i en människas liv, skulle vi ha uttryckt oss tydligare. Vi skulle inte ha kombinerat frågorna på det sätt som vi gjorde.

När vi började gå igenom vårt material, upptäckte vi att det fattades svar, vilket visas som missing i SPSS, i några fall. Detta gällde främst på fråga 16: När tycker du man är vuxen? Där har systemet angett missing i 3-4 fall, då respondenter valt att, av någon anledning, inte svara fullständigt. Det kan bero på att vi har formulerat oss otydligt, eller att frågan kändes ointressant för respondenten. Utöver blankt svar har några enstaka frågor varit otydligt/dubbelt ifyllda och då har vi valt att utelämna svaret, vilket också redovisas som missing. Men sammantaget har de enkäter vi har fått in varit väldigt väl ifyllda och gett oss mycket information.

3.6. Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (ISBN: 91-7307-008-4) har utgivit *Forskningsetiska principer*, där de bland annat skriver om de fyra huvudkrav på forskning som gäller. De menar att de principer som är aktuella, finns till som ett skydd, både för forskaren och den enskilde individen, som deltar i ett forskningsprojekt. Informationskravet belyser att forskaren informerar respondenterna om projektet, dess syfte och även villkoren för deltagande. Samtyckeskravet innebär att det är upp till respondenten, eller dennes förmyndare, att delta eller inte. Konfidentialitetskravet går ut på att

respondentens anonymitet respekteras medan nyttjandekravet berör att det endast är det aktuella projektet, som får använda uppgifterna.

Det är, skriver Patel och Davidson (2003) viktigt att, vid hanterande av information, skydda enskilda individers integritet, oavsett om de är medvetna om en undersökning eller inte. Det är av betydelse att berörda individer blir välinformerade om projektets syfte och deras medverkan, som naturligtvis är frivillig, vilket tydligt måste klargöras. Forskaren måste ha fått tillstånd av verksamhetschef eller liknande. Om de inblandade kan ta del av det färdiga arbetet, ska information om det framgå. Under hela insamlingsperioden är det bra att föra anteckningar om allt som hänt, både rent praktisk men också tankemässigt. Man kan notera vilka reaktioner man har mötts av och om något kanske kunde ha gjorts annorlunda.

Vi var noga med att skydda respondenternas identitet. Ett exempel är att den mejladress som de angett, för att vara med i utlottningen av biobiljetter, lämnades separat. Vi är medvetna om att alla frågor kan sätta igång tankar och känslor, men det behöver inte vara negativt. De frågor som vår enkätundersökning baseras på, är av sådan karaktär, att de tankar och funderingar som kan uppstå, bör vara sådana deltagarna känner att de kan ta upp med sina vänner eller familj. Vi hade dessa tankegångar med oss, då vi formulerade våra frågor. Samtidigt kan deltagande i ett projekt som vårt få positiva följder. Det kan innebära att deltagarna inser att det kan vara problematiskt med till exempel arbete i framtiden, kanske mer än vad de tidigare tänkt på. Familjebildning kan vara ett känsligt ämne för vissa. Att tänka och svara på frågor av detta slag kan öka förståelsen för den egna situationen och kanske underlätta val man står inför. Det kan innebära att en diskussion påbörjas mellan deltagarna, vilket kan sätta igång en inre process som medför en utveckling framåt. Genom att prata med andra om sin egen och andras situation kan nya aspekter och nya lösningar visa sig. Genom att delta i projektet, kan det för vissa individer dessutom innebära en ökad känsla av att deras röst blir hörd och att deras synpunkter är betydelsefulla.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Nedan följer en presentation av våra teoretiska utgångspunkter. Vi utgår ifrån ett sociologiskt/socialpsykologiskt perspektiv och fokuserar på individens roll i samhället. Vi försöker i resultat- och analysdelen utifrån detta synsätt se vilka eventuella samband och skillnader som framkommit i vårt arbete. Vi presenterar teman och begrepp, av vilka några har legat till grund för vårt arbete under hela processen, från utformandet av enkäten till analysen av vårt material.

4.1. Sociologi och socialpsykologi

Som Giddens (2003) i boken *Sociologi* hävdar, studerar sociologin bland annat relationen mellan samhälle och individ, och är av stor vikt för att bättre förstå oss själva och våra handlingar, genom fördjupad kunskap om vår omvärld och dess historia. Ju mer vi lär oss om människor i andra kulturer och de förekommande skillnader samhällen emellan, desto mer kan vi ha förståelse för ett samhälles historia och uppbyggnad och för de olikheter, som kan finnas mellan människor. Det finns inte *ett* perspektiv eller *en* teoretisk utgångspunkt inom sociologin, utan sociologi som ämne innebär att öppna upp för en mångfald av perspektiv och

teorier, för att leta efter kunskaper om den sociala verkligheten. Mikrosociologi gäller studiet av vardagslivet för enskilda individer, medan en annan aspekt, makrosociologin, innebär en fördjupning i hur ett samhälles politiska och ekonomiska system och institutioner är uppbyggda och fungerar. Sociologi innefattar både mikro- och makroperspektivet och analyser av båda behövs, för att kunna förstå och förklara hur människor i ett samhälle, i samspelet med varandra, i olika sammanhang agerar på olika sätt. Att tänka sociologiskt innebär att genom kunskap bredda sina perspektiv och se både den egna och andras livssituation i nytt ljus. Den värld vi lever i idag, är påverkad och formad av tidigare samhällsordningar. Från bonde- och industrisamhället har dagens informationssamhälle vuxit fram. Utvecklingen går snabbt framåt och sociala förändringar, som till stor del handlar om en anpassning till den materiella omgivningen, accelererar fortare än tidigare. Alla samhällen är beroende av andra samhällen och kan därför inte studeras var för sig, menar Giddens (2003) och jämför därför sina studier av det västerländska samhället med andra delar av världen. Han menar att utan den jämförelsen blir sociologin en platt och begränsad disciplin att använda sig av i studiet av människor och samhällen.

Thomas Johansson (1999) ger i boken *Socialpsykologi – moderna teorier och perspektiv* sin syn på de olika teoretiska fält, som ofta samverkar i sina försök att förstå och förklara sociala fenomen. Han menar att när man ska försöka förstå det komplicerade sambandet, som råder mellan samhälle och individ, lämpar sig socialpsykologin väl. Den enskilde individen, samhället eller den kulturella arenan och inte minst den sociala interaktion som råder mellan individen och det samhälle hon lever i är för forskaren i socialpsykologi huvudteman. Han poängterar att vid studier ur det socialpsykologiska perspektivet är det viktigt att man går in med en öppen ansats, med stor känslighet och kreativitet som viktiga inslag. Han belyser vidare att disciplinen är flexibel i det att forskaren ständigt uppdaterar sig och hämtar begrepp, perspektiv och analyser från andra områden, inte minst sociologin. På så sätt kan man förhoppningsvis bidra med nya kunskaper och förklara de förändringar som sker på en viss plats, i en speciell historisk tid. Socialpsykologin intresserar sig inte för att beskriva verkligheten rakt upp och ner, menar Johansson (1999) utan är fängslad av vad det är som händer i skiftet mellan det som upplevs som stabilt, och en förändring till något nytt. Socialpsykologens främsta uppgift är att, med ett kritiskt förhållningssätt till samhället och den sociala verkligheten, avslöja och granska förtryck eller orättvisor av annat slag.

4.2. Individen

När en individ lär sig sin kultur och efter hand börjar uppträda på det sätt som förväntas, benämns detta som socialisation. Giddens (2003) klargör hur det inom varje civilisation förekommer normer, värderingar och uppsättningar regler för dess medlemmar att rätta sig och leva efter. Han menar att en individ inte bara sedan barnsben internaliserar och går in i de förväntade rollerna, utan också till viss del är med och skapar och förändrar dem. I den processen sker ett samspel mellan individen och omgivningen, och den sociala förändring som skett i det moderna samhället är något som Giddens (2003) poängterar kan vara svårt att förklara. Om man ska kunna tala om och mäta en förändring, på strukturell eller institutionell nivå, måste man också vara klar över vad som *inte* förändrats i processen. Varje människa och situation förändras ju kontinuerligt och är på ett sätt inte samma från en dag till annan, men enligt Giddens (2003) måste man för att tolka och förstå den sociala förändringen på samhälls nivå, beakta flera

omständigheter. Ekonomi, politik, förändringar inom såväl moderna som traditionella institutioner är faktorer som spelar in, då dagens olika samhällen har genomgått och fortfarande genomgår förändringar i ett allt högre tempo.

Även om alla är påverkade av det samhälle vi lever i, är sättet vi betar oss på ändå inte helt och hållet förutbestämt, utan påverkas i hög grad av vår individualitet. Sociologin försöker, menar Giddens (2003) studera vad samhället har för inverkan på oss, i kombination med vad vi gör med oss själva. De uppfattningar en människa har om sig själv, som till stor del inbegriper vad som är viktigt i livet ingår i identitetsbegreppet. Giddens (2003) skiljer på social och personlig identitet. De sociala identiteterna, som ofta härrör från vilka sociala grupperingar man tillhör är det som andra människor tillskriver en person. Det kan handla om egenskaper som religiös tillhörighet, arbetare eller tjänsteman, kvinna eller man. Dessa kategoriseringar markerar det som skiljer en individ från en annan, utifrån sett. Hur man däremot själv upplever sig som person, det som utvecklas från barndomen och framåt, är den personliga identiteten. Det är en unik känsla varje individ har om sig själv, sprungen delvis ur det samspel med det samhälle individen är en del av.

Johansson (1999) skriver om hur en människas identitet uppstår och skapas i mötet med andra människor. Socialpsykologin handlar just om vad som sker i samspelet med andra individer, eller de grupper man tillhör. En människas självuppfattning påverkas i hög grad av omgivningen och hur denna bekräftar en som individ och ser till att samhällets normer efterlevs. Inom socialpsykologin intresserar man sig för att undersöka gruppens inverkan på individen, hur graden av självständighet kan påverkas av exempelvis grupstryck. Det är viktigt för människan att tillhöra en grupp och viljan att bli bekräftad och accepterad är hos de flesta väldigt stark.

4.2.1. Den förlängda ungdomstiden

Trondman (2003) tar i sin bok *Unga vuxna – kulturmönster och livschanser* upp den förändring som skett när det gäller ungdomstiden. Han beskriver hur den under 1900-talet förlängts, då det jämfört med förr är andra kriterier som gäller. Förr blev man bland annat färdig med sin utbildning och skaffade arbete, egen bostad vid en yngre ålder, än vad som är gängse norm idag. Idag utgör barndoms- och ungdomstiden en tredjedel av en individs livslängd. Det blir en motsägelse i detta, menar Trondman (1999) vidare i *Kultursociologi i praktiken*, för att samtidigt som det ansvarsfyllda vuxenlivet blir en verklighet allt senare, så blir unga idag, i biologiskt och socialt avseende, vuxna allt tidigare.

Trondman (2003) skriver även om hur ungdomstiden blivit allt längre under senare tid. Tidigare ledde barndomen direkt in i vuxenlivet, medan det idag dröjer betydligt längre innan man räknas som, eller ser sig själv som, vuxen. Trondman (2003) ger som exempel att om man skulle räkna färdigheter som utbildning, fast anställning, egen bostad och förmåga och möjlighet att själv fatta avgörande beslut i sitt liv, då kan inte ens hälften av alla 24-åringar idag anses vuxna. Vidare är Trondman (2003) övertygad om att det behövs mer forskning på området ungdomar och unga vuxna. Han tycker att det är viktigt att intressera sig, försöka förstå och förklara de villkor som unga människor lever under och vilka val man gör, beroende på olika bakgrundsfaktorer. Den samverkan mellan individ och samhälle är ytterligare perspektiv att belysa, menar han. Han är noga med att poängtera skillnaden mellan de objektiva, faktiska förhållanden som råder i en

människas liv, som exempelvis välfärdsindikatorer kan ge svar på, och de subjektiva mått som framkommer, det vill säga hur människan ifråga själv uppfattar sin objektiva situation.

Något som också fortfarande är viktigt för de allra flesta är relationer och de människor som står en närmast. Per Naroskin (1995) skriver i *På spaning efter den vuxna människan* att människan genom sina relationer med andra blir synlig för sig själv, och att det hör till vuxenheten att kunna förhålla sig till alla de sociala relationer de flesta omges av. Giddens (2003) skriver att trots att den traditionella bilden av kärnfamiljen och äktenskap inte ses som lika självklar som förr, så är det ändå många idag som väljer att gifta sig, och till och med gifta om sig. Men det är inte längre ett måste för en kvinna i västvärlden att gifta sig, då det idag, bland annat ekonomiskt, är möjligt och godtagbart att klara sig utan partner. Även förändrade attityder har gjort det lättare och mer acceptabelt att leva som ensamstående, med eller utan barn, eller i homosexuella förhållanden. Här spelar också den ökade reflexiviteten in, något som Johansson (1999) beskriver som både positivt, men i vissa fall som belastande för individen. Allt för många valmöjligheter, allt för mycket information kan leda till ett ständigt sökande och jagande efter något annat, något nytt, oavbrutet. Det är i och för sig bra om de olika handlingar och mål en människa väljer att göra eller sträva mot är väl genomtänkta och eventuellt förändras till, för individen, bättre val nästa gång och för att bättre bli sedd och bekräftad på olika områden. Men Johansson (1999) menar att det blir för mycket av information, ständigt reviderad för nya rön, grundade på vetenskapliga belegg. En människa, med alla de roller livet innebär, med ifrågasättningar av sig själv och andra, utsätts för hårda krav i sina försök att presentera sig och finna trygghet i livet.

4.3. Samhället och världen

Det är, poängterar Giddens (2003), viktigt att förstå att vårt sätt att betrakta världen i stort och vår syn på specifika företeelser är format och påverkat av både sociala och historiska faktorer. Den ökade globaliseringen för med sig krav på nya förhållningssätt, i mötet med nya och främmande människor och kulturer. En etnisk mångfald efterfrågas av en del, men det finns också fundamentalister, menar Giddens (2003), som gör allt för att bibehålla sin trygghet, formad av gamla värderingar, traditioner och som känner sig hotade av det de inte känner till. Även omdefinitioner som varit ett faktum, när det gäller hur vi ser på familjebilden, könsroller, sexualiteten med mera har fört med sig förändringar på ett djupgående plan, både för enskilda individer, men också för hela samhällen och dess institutioner. Vår syn på förvärvsarbete och hur stor del av vårt liv vi ska ägna åt det har mer och mer börjat ifrågasättas. Här kan sociologin vara ett kunskapsområde, som kan förklara och hjälpa oss att förstå bakomliggande orsaker till de beteenden, attityder och värderingar som vi har, ofta omedvetna om dess ursprung. Även Johansson (1999) skriver om hur ungdomskulturen idag är än mer påverkad av en global prägel. Unga människor hämtar inspiration och påverkas i högre grad av livsstilar och kulturer från hela världen. Internet och de olika former av resande, som är en del av många unga människors liv idag, har inneburit att världen öppnat sig på ett nytt sätt. Ökad kunskap och förändringar i samhället leder till en ökad reflexivitet hos människan, i de olika stadier en människa genomgår i livet. Giddens (2003) skriver vidare att barndomen över huvud taget inte fanns under medeltiden som en av livets utvecklingsfaser. Idag har det skett en utveckling där barndomsbegreppet till och med har särskilda underindelningar; spädbarn, småbarn, skolbarn. Ungdomstiden och tonårstiden är

relativt moderna påfund och är i många delar av världen fortfarande ett okänt fenomen. I många kulturer arbetar barn från tidig ålder och fasas in i vuxenvärlden på ett naturligt sätt, med betydligt mindre uppmärksamhet än vad som ofta är fallet i västvärlden.

Thomas Johansson (1999) skriver om hur det ökade medieutbudet idag till stor del är med och blir en del av en människas identitet. Medier kan förstärka och på andra sätt påverka, som till exempel ungdomskulturella fenomen eller alternativa subkulturer, som exempelvis ravekulturen. Inte sällan har skrämselfpropaganda dragit till sig nya anhängare och höjt både intresse, status och kultvärde för en viss grupp eller subkultur. Över huvud taget har mediernas framfart och ökade användande, främst av unga människor, fört med sig ett reflexivt användande av medierna, menar Johansson (1999). Men det har också inneburit ett beroende. Fler och fler fyller upp sin vardag och till stora delar sitt liv av olika typer av medieanvändning.

Om den utveckling som skett, från en tid då de allra flesta kunde få ett jobb, till dagens verklighet, där många med avancerade utbildningar står utan anställningens trygghet skriver Mats Trondman (1999) om. Han menar att vad som uppstått i skiftet mellan industri- och välfärdssamhället, har för många medfört en ökad risk för marginalisering. Den förändring som uppstår vid genomgående samhällsomvandlingar har denna gång inneburit att de som tidigare skulle ha varit givna en plats på arbetsmarknaden, nu står utan. Ytterligare en faktor som har betydelse är ett samhälles ekonomi och förutsättningar att komma till rätta med problemen. Trondman (1999) skriver att samtidigt som neddragningar inom den sociala sektorn gjorts så har också skillnaden mellan olika befolkningsgrupper ökat. Den grupp som bland annat står som förlorare är de unga i samhället.

5. TIDIGARE FORSKNING

För att på ett bra sätt kunna validera de resultat som framkommit i vår undersökning jämför vi till stor del med tidigare forskning, bland annat ur ett myndighetsperspektiv, som gjorts på området, främst då det gäller teman som sammanfaller med vårt empiriska resultat. I detta avsnitt redogör vi för en del av tidigare ungdomsforskning som gjorts, bland annat sammanfattar vi en av Ungdomsstyrelsens rapporter från 2002. Vi presenterar även en studie gjord av Statens folkhälsoinstitut under 2005 och resultat framkommit ur en av Lunarstorms webbenkäter från 2006.

5.1. Presentation av forskning inom området

Den statliga myndigheten Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) har, i samarbete med forskare, sedan många år gjort ett flertal attityd- och värderingsundersökningar på uppdrag av regeringen. Myndigheten verkar inom fyra verksamhetsområden och arbetar bland annat med bidragsfördelning och stödjer och följer upp utvecklingen av ungdomspolitik i landet. 1993 genomfördes *Ungdomars välfärd och värderingar* (1994), 1997 gjordes *Ny tid – nya tankar* (1998) och 2002 gjordes ytterligare en undersökning, som Ungdomsstyrelsen jämförde med de två tidigare. Vi har utgått från den sista av de tre undersökningarna, *De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie*, 2003 som bygger på material,

utskickat till 5000 unga mellan 16 och 29 år. Det var sammanlagt ca 3000 personer som svarade och vi jämför våra resultat med deras. Vi har även hämtat inspiration från *De kallar oss unga*, då vi skulle utforma vår enkät.

Statens folkhälsoinstitut är förutom en tillståndgivande tillsynsmyndighet inom områden som alkohol, tobak och narkotika, också ett nationellt kunskapscentrum för folkhälsan i landet (Folkhälsoinstitutet, 2006-05-14). Folkhälsopolitiken i Sverige utgår från elva målområden, däribland hälso- och sjukvård, barn och unga, delaktighet och inflytande (Lundgren, 2005-08-24). Man fokuserar på sådana omständigheter som påverkar folkhälsan, bland annat människors livsvillkor och levnadsvanor, för att skapa möjligheter till en god hälsa för alla i samhället. Men det är viktigt att inte bara sätta upp mål, utan att med beslut i vissa frågor och insatser se till att de efterlevs. Uppföljning sker med hjälp av statistik som framkommit, tack vare omfattande undersökningar av befolkningen. En fråga som exempelvis tagits upp är hur pass utbrett stress är i olika åldersgrupper och skillnaden mellan kvinnor och män (Lundgren, 2005-10-20). Frågan om hur respondenterna i vår undersökning upplever sig känna stress, kommer vi att ställa mot resultat som framkommit i en av Folkhälsoinstitutets studier (Boström, 2005), *Hälsa på lika villkor – resultat från nationella folkhälsoenkäten 2005*, rapport nr A 2006:02. Undersökningen bygger på de ca 40 000 människor i åldrarna 16-84 år som svarade (Boström 2006-03-13), och vi har gjort jämförelser med dem som motsvarar vår åldersgrupp. Vi är medvetna om att deltagarna i deras studie har olika bakgrund, med olika sysselsättning, socioekonomisk och utbildningsmässigt varierande förutsättningar, vilka jämförs sinsemellan. Då vi skiljer våra resultat främst i ålder och kön, inser vi att det inte är jämförbart till fullo, men vi anser att det är intressant att se om våra resultat sammanfaller med folkhälsoinstitutets eller inte.

Lunarstorm (Research 2006) har i sin senaste attitydundersökning, *Äger, Duger, Suger* valt att fokusera på unga människors hälsa och kostvanor. Genom en omfattande enkätundersökning på Internet svarade 11 495 personer mellan 15 och 25 år på frågor om hur de ser på frågor som rör deras hälsa och gav svar på vilka attityder och inställningar de har avseende kost, motion och allmänt välbefinnande.

5.1.1. Utbildning, arbete och familj

Antalet personer som väljer att vidareutbilda sig har ökat och av alla gymnasieelever är det idag, enligt Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) ca 60 procent som väljer att läsa vidare vid högskola eller universitet och de flesta av dessa strävar efter en längre utbildning med examen. Det har visat sig att de flesta som läser vidare är nöjda med sin utbildning, det gäller främst de som tar en högskoleexamen. Synen på arbete har i princip inte förändrats under senare tid – de flesta unga anser att arbetskamrater, chefen och arbetsmiljön är det viktigaste. Fler unga idag menar dock att det viktigt med en god lön och materiella förmåner.

Var fjärde kvinna och var femte man mellan 25 och 29 år lever med egna barn, samtidigt som en tredjedel av samma ålderskategori lever som singel. De som håller med om att skaffa barn är en av meningarna med livet har från 1993-2002, minskat från åtta av tio till sju av tio. En förklaring som Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) anger till att man i större utsträckning väntar med att skaffa barn och familj, kan bero på unga människors oro för arbete och karriärmöjligheter.

5.1.2. Mobilitet och mångfald

Den grupp som i Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) undersökning visat sig minst intresserad av att resa utomlands för en längre tid sammanfaller med synen på flyktingar och invandrare. De som är mest avogt inställda till ovanstående bor i områden eller på orter med få flyktingar eller invandrare. Synen på om Sverige bör ta emot flyktingar och invandrare i mindre, samma eller större utsträckning är frågor som funnits med i undersökningarna. Det har framkommit att toleransen bland unga har ökat och många har idag en mer öppen och tolerant syn, när det gäller flyktingar och invandrare. Dock anser de flesta att de nya medborgarna ska anpassa sig till de lagar och normer som gäller i det nya hemlandet.

Vad som framgår tydligt är att unga människor idag vill resa mycket och gör det också. Inte minst inom landets gränser är det många som ser det som självklart att flytta på grund av utbildning, anställning eller bara för ett miljöombyte. Det är kvinnor i högre grad än män som tycker att det är viktigt att ha sett sig omkring före man fyller 35 år. De unga som ser positivt på att bosätta sig i ett annat land för kortare tid är ca fyra av tio, vilket är en marginell minskning, medan de som kan tänka sig att bosätta sig permanent i ett annat land har ökat något mellan 1997 och 2002 (Ungdomsstyrelsens skrift 2003:1).

5.1.3. Hälsa och livskvalitet

En utveckling som skett i de olika undersökningar som Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) genomfört är att rädsla för hiv/aids har minskat, samtidigt som var tionde person mellan 20 och 24 år ofta är orolig för sin hälsa. En allt mindre andel uppger sig vara nöjda med sin hälsa. På frågan om livet motsvarar ens förväntningar menar var femte ung att så inte är fallet, samtidigt som var tionde är missnöjd med livet i sin helhet. De unga som menar att de har en låg livskvalitet har minskat, medan de som säger sig uppleva en ökad ohälsa har ökat. En av fem sover dåligt, en av tio har ofta eller flera gånger i veckan ont i magen, ont i huvudet eller svårt att somna. Nästan varannan ung upplever sig trött under dagarna.

I Lunarstorms (Research 2006) webbenkät, fråga 4, framkom att så många som ca 34 procent av unga människor mellan 19 och 25 år uppgav att de sällan eller aldrig kände sig utvilade när de vaknar på morgonen. En viss skillnad mellan könen visade sig, det var ca 8.5 procent pojkar som svarade att de aldrig känner sig utvilade mot 6 procent av flickorna. Men det var också pojkar som i större utsträckning uppgav att de alltid kände sig utvilade, ca 4.5 procent mot 2 procent av flickorna. I fråga 2, som berör hur stressande de unga upplever olika områden, svarade flickor i högre grad att de känner stress över studierna/jobbet och det var också en märkbar skillnad i hur flickor mer än pojkar upplever stress angående sitt utseende. Hela 50-54 procent av flickor i åldrarna 19-25 år uppgav att de är mycket eller ganska stressade över sitt utseende, medan det var 29-30 procent av pojkarna.

Statens folkhälsoinstitut (Boström, 2005) frågade om huruvida respondenten känner sig stressad för närvarande och vad som tydligt visade sig var att de kvinnor mellan 16 och 29 år, hela 23 procent är den grupp som känner sig mest stressad. Av männen i samma åldersgrupp uppgav 12 procent att de kände sig ganska eller mycket stressade och stress visade sig mindre vanligt hos de med lång utbildning än de med kort.

5.1.4. Framtid

Med tanke på oroligheter runt om i världen och turbulens på bostads- och arbetsmarknad och miljöförstöring känner många människor en viss oro inför framtiden. Men de unga som deltagit i Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) visar trots allt på en tendens av ökad optimism inför framtiden jämfört med slutet av 1990-talet. Unga människor ser mer optimistiskt på framtiden än äldre, det är främst de mellan 25 och 29 år, samt de med högskoleutbildning eller de som bor i storstäder som är mer hoppfulla inför framtiden. Även bland dem som menar att deras livskvalitet är låg, har åtta av tio en optimistisk framtidsbild. De som anser att livet motsvarar förväntningarna har ökat, både hos unga och äldre, sedan 1997.

5.1.5. Allmänna attityder bland unga vuxna

Enligt Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) handlar värderingar och attityder om olika faktorer och när dessa förändras, så påverkas också uppfattningarna om vad som är mer eller mindre viktigt i samhället. De faktorer som påverkar är bland annat vilken ålder man befinner sig i, vilken generation man tillhör, vilka erfarenheter man gjort under uppväxten och vilken som är den rådande tidsandan i samhället. I Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) undersökning har andelen som ser mest positivt på ett samhälle där jämlikhet råder och där alla har det lika bra ekonomiskt, ökat. Tidigare var det flera som ansåg att det är bra om ett samhälle belönar främst dem som är flitiga och dugliga, men nu har trenden alltså vänt. De som anser att de har stor möjlighet att påverka sin egen livssituation är dem, som anser sig vara nöjda med samhället de lever i. De som menar att de inte kan påverka sin livssituation är de som känner mer oro inför utvecklingen i samhället och inför framtiden över huvud taget.

6. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel redovisar vi det insamlade materialet från vår enkätundersökning, gjord under april och maj 2006 på K3, Konst, kultur och kommunikation på Malmö högskola. Vi beskriver våra resultat genom att visa tabeller och diagram i vissa fall, och även med siffror och text förklara, tolka och analysera de svar vi fått in. I vår avslutande fråga lämnade vi möjlighet till respondenterna att själva skriva ned tankar och funderingar och dessa redovisas efter hand. Vi kommer att bland annat göra jämförelser mellan Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) undersökning *De kallar oss unga* och några av resultaten från vårt arbete. När vi jämför med Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) undersökning gör vi det utifrån deras siffror från 2002. Dock är vi medvetna om att vårt material bygger på betydligt färre respondenter. Dessutom är samtliga våra respondenter högskolestuderande, till skillnad från Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) undersökning, där respondenterna har mer varierande bakgrund. Anledningen till att vi har gjort denna jämförelse är för att se om skillnader mellan olika grupper av unga vuxna visar sig. Vi har också analyserat våra resultat utifrån valda teoretiska utgångspunkter, hämtade främst från Giddens (2003) och Johansson (1999), samt använt oss av aktuella tidningsartiklar och annan relevant litteratur.

Diagrammen och tabellerna ser olika ut, beroende på att det ges möjligheter i SPSS att på varierande sätt bearbeta och gestalta resultaten. Vi har valt att ta med olika modeller för att ge en mer passande och intressant bild av vårt material. I de frågor där missing förekommer, har vi påpekat det i texten.

6.1. Prioriteringar

Här nedan presenteras svaren på frågorna som berör hur man prioriterar i fråga om utbildning, arbete och familjebildning. Här berörs också frågor om hur respondenterna ser på mångfalden i det svenska samhället, och om Sverige bör ta emot fler eller färre invandrare och flyktingar.

6.1.1. Utbildning och arbete

Vi frågade om respondenterna ansåg att man behövde utbilda sig för att få ett arbete, respektive få det arbete man önskar. Drygt hälften av de tillfrågade instämde helt eller till stor del på att man behöver utbildning för att få ett arbete. Det var något färre som ansåg att man behöver utbildning för att få det arbete man önskar. I båda frågorna var det något fler kvinnor än män som såg utbildning som en viktig faktor för att få ett jobb. Bland dem som inte alls höll med om att utbildning är en förutsättning för att få ett arbete, var män i klar majoritet. Nästan 20 procent av männen höll inte med om att utbildning är ett nödvändigt villkor för att få ett arbete. En rapport från Högskoleverket (Tenfält, 2006-01-18) visar att drygt 65 procent av högskolestuderande i Sverige år 2004/2005 var kvinnor, en ökning jämfört med läsåret innan. Det faktum att det idag är kvinnor som tar examen i större utsträckning, medan männen får jobben, kan förklaras med att samtidigt som att kvinnor i genomsnitt lyckas bättre med studierna, har många män insett att det går att hitta ett arbete utan en lång utbildning, menar Kristina Lundgren, jämställdhetsamordnare på Stockholms universitet.

Vi ställde frågor om huruvida respondenterna tycker att det är viktigt att vara färdigutbildad, respektive ha fått ett arbete, innan man skaffar barn. Det visade sig att män tyckte att det var viktigare att både ha utbildat sig och ha ett arbete innan man bildar familj, i högre grad än kvinnor.

En kvinna (25-29 år) uppgav att även om hon tycker att det är viktigt att "träffa någon" så fokuserar hon nu på sin utbildning. Hon skrev att hon vill bli bra på det hon gör professionellt, därför satsar hon på utbildning i första hand. En kvinnlig respondent (19-24 år) skrev vid den sista frågan att hon känner sig osäker på hur lätt det kommer att vara att hitta ett kul och bra jobb när det är dags för det, efter utbildningen. En annan, man (19-24 år) skrev att han tycker att det borde vara lättare att få jobb, även om man saknar utbildning. Ytterligare en man (19-24 år) menar att det är viktigt att yngre personer inte stängs ute från arbetsmarknaden, även om de inte har utbildning.

Vi menar att det å ena sidan är förståeligt att man vill utbilda sig och ha ett arbete, en tryggad ekonomi innan man skaffar barn. Å andra sidan, med tanke på den förlängda ungdomstiden, så sker familjebildning allt senare. Detta kan upplevas som stressande, att hitta en partner, slå sig ner, finna ett meningsfullt arbete och utöver det skaffa barn, om man som kvinna närmar sig 30 år och har en önskan om biologiska barn. Som Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) anger väntar alltfler med familjebildning på grund av oro för framtiden, särskilt när det gäller att komma in på arbetsmarknaden. Vi håller med om att det kan ha en stor betydelse, inte minst med tanke på dagens situation med många arbetslösa akademiker.

6.1.2. Familjebildning och relationer

På frågan om att skaffa barn är en av meningarna med livet, svarade hälften av de instämde helt eller till stor del. 14 procent instämde inte alls och 36 procent instämde delvis. Drygt 30 procent av de i åldersgruppen 25-29 år angav att de helt

instämde i påståendet, medan siffran för de yngre i åldern 19-24 var ca 18 procent. Det var ca 70 procent av kvinnorna som helt eller till stor del tycker att barn är en av meningarna med livet, att jämföra med ca 55 procent av männen.

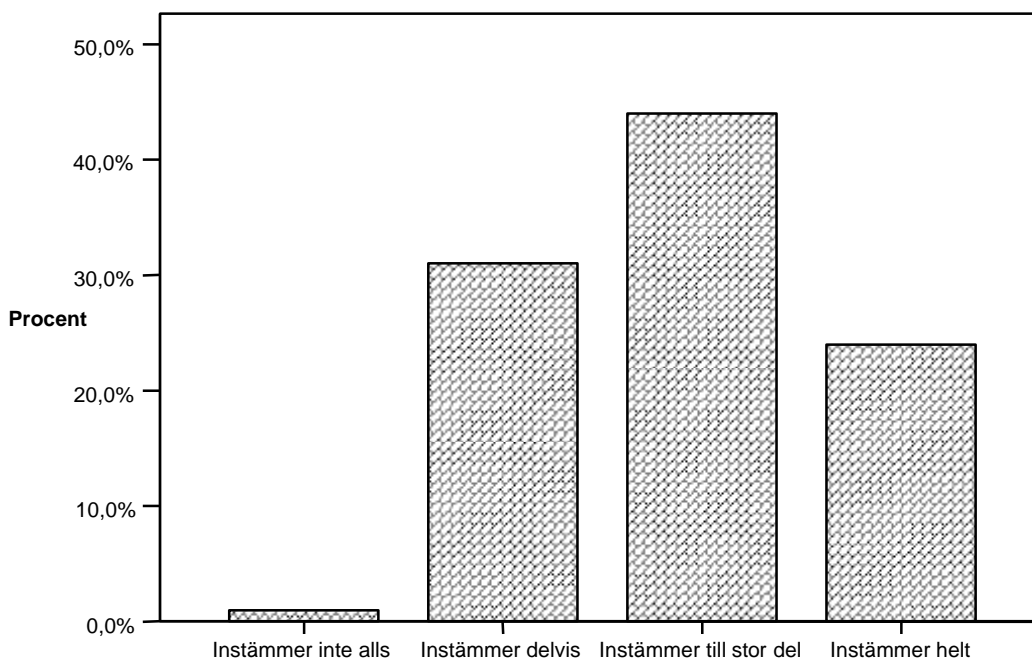

Diagram 1: **Att ha bra relationer är viktigare än både utbildning och arbete**

Att ha bra relationer är viktigt för dagens unga vuxna. Den största gruppen i vår undersökning, 44 procent svarade att de instämmer till stor del, medan 24 procent instämde helt på frågan om bra relationer är viktigare än både utbildning och arbete.

Då vi slog ihop svarsalternativen instämmer helt och instämmer till stor del, och tittade på könsfördelningen, höll män, ca 74 procent i något större utsträckning än kvinnor, ca 64 procent med om det. Det var fler kvinnor än män som bara delvis instämde, ca 36 procent mot ca 24 procent.

Lunarstorm (Research 2006) har i sin attitydundersökning *Äger, Suger, Duger* frågat unga människor i olika åldrar bland annat hur viktigt de tycker att olika områden är i vardagen (fråga 3). Vi har tittat på åldersgrupperna 19-21 år och 22-25 år och kunnat utläsa att det som flest, ca 60 procent, har svarat att de tycker är mycket viktigt är familjen, tätt följt av partner. Av de mellan 19 och 21 år har 57 procent svarat att kompisarna är mycket viktiga, och 49 procent menar att studierna/jobbet är mycket viktigt i vardagen. 52 procent av de mellan 22 och 25 tycker att studierna/jobbet är mycket viktigt och 49 procent anser att kompisarna är det. Det alternativ där flest har valt helt oviktigt var partner, där 7 respektive 9 procent svarat, medan alternativet helt oviktigt låg på mellan 0-3 procent i frågan när det gällde studier/jobb, kompisar och familj. I vår undersökning framkom att av alla respondenter ansåg 68 procent helt eller till stor del att bra relationer var viktigare än både utbildning och arbete. I Lunarstorms (Research 2006) undersökning framkom att när man slog ihop alternativen mycket viktigt och ganska viktigt, var relationer till kompisar och familj viktigare än relationen till en

partner. Slutligen, i vår undersökning, liksom i Lunarstorms blev det tydligt att unga vuxna anser att relationer är viktigare än utbildning och arbete.

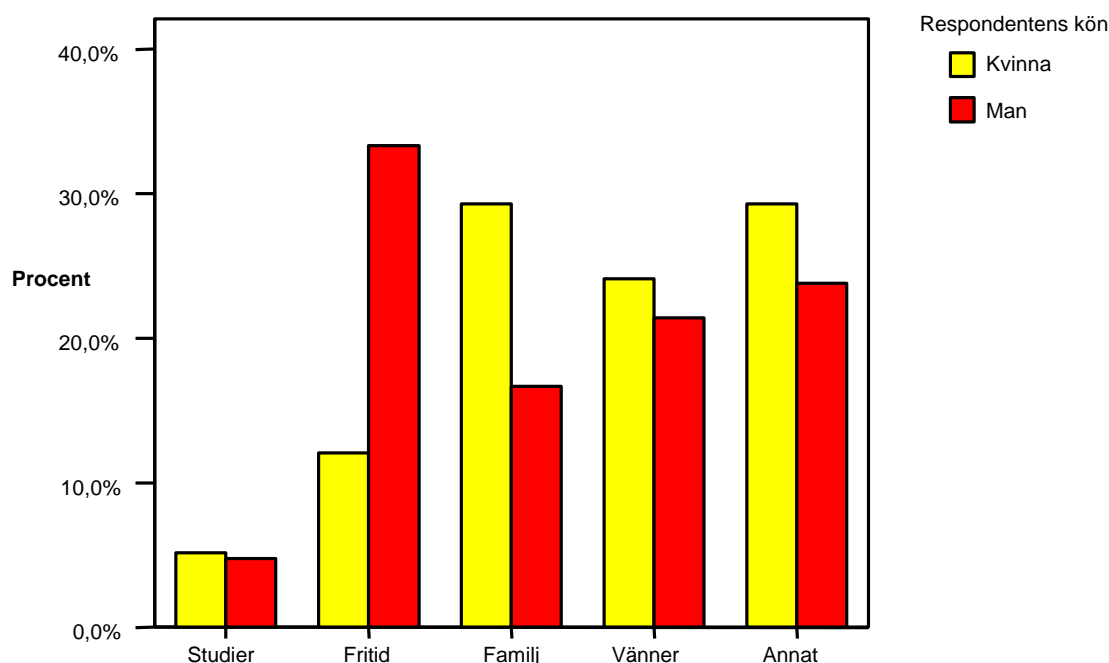

Diagram 2.

Vad som ger livet mest mening

Av männen i vår undersökning svarade flest, ca 33 procent att fritid ger livet mest mening och knappt 17 procent ansåg att familjen gör det. Av kvinnorna svarade ca 29 procent att familjen betyder mest och lika många svarade annat. Nästan 24 procent av männen svarade annat. Ungefär 24 procent av kvinnorna och ca 21 procent av männen tyckte vänner, medan endast ca 5 procent av alla ansåg att studier var det mest meningsfulla. Bland de kommentarer som framfördes under alternativet annat blev det tydligt att en kombination av flera eller alla av svarsalternativen kändes mer riktigt för respondenten. Kärlek, partner, arbete, dans, musik och att utvecklas och komma framåt var andra meningsfulla faktorer som angavs. Någon hade skrivit att det som ger livet mest mening är att må bra och att ha det tryggt. En respondent menade att frihet är det mest meningsfulla, medan en annan skrev att det som ger livet mest mening är att leva.

Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/tabell 4.1) har undersökt vad som ger livet mest mening hos kvinnor och män mellan 16 och 74 år. Vi har valt att jämföra med åldersgruppen 16-29 år, då det bäst sammanfaller med vår målgrupp. Det visade sig att den största gruppen män i deras undersökning mellan 16 och 29 år, 36 procent, svarat att familj ger livet mest mening. Efter det ansåg 28 procent av männen att vänner var det viktigaste och först på tredje plats, med 24 procent svarade gruppen fritid. 4 procent svarade studier och på frågans femte och sista alternativ var 8 procent av meningerna att arbete är det som ger livet mest mening. Av kvinnorna i samma åldersgrupp hade största andelen, 61 procent, svarat familjen, 23 procent vänner och 9 procent fritid. Arbete och studier hade vardera 3 procent av kvinnorna som ansåg att det var det mest meningsfulla i livet. Det var tydligt att de yngsta, 16-19 år, både kvinnor och män, tyckte att vänner kom först,

efter det familj och sedan fritid. För de något äldre, av alla mellan 20 och 24 år, menade nästan hälften att familj var det främsta, därefter vänner och sedan fritid. Av de kvinnor och män mellan 25 och 29 ansåg hela 62 procent däremot att familjen är det som ger livet mest mening. På andra plats kommer vänner, ganska tätt åtföljt av fritid.

Vad som blev en tydlig skillnad för oss var att de män, som deltog i vår undersökning i större utsträckning främst prioriterade fritid, medan de män som deltog i Ungdomsstyrelsens (2003:1) tyckte att både familj och vänner var viktigare. Orsaken till denna skillnad kan man bara spekulera i, kanske har det att göra med den utbildning våra manliga respondenter har valt och att studierna och fritiden på ett sätt går in i varandra för män. Eller finns det andra orsaker som vi inte kunnat identifiera i vår undersökning.

6.1.3. Mobilitet och mångfald

I vår enkät hade vi frågor som sökte svar på om man skulle kunna tänka sig att flytta utomlands för en kortare eller längre tid och i så fall vart och vad man då skulle vilja sysselsätta sig med. Vill de flesta plugga utomlands, arbeta eller bara "luffa runt"? Vi ville även veta i vilken omfattning unga vuxna menar att Sverige ska ta emot invandrare och flyktingar. Tycker flertalet att det ska vara i samma, större eller kanske mindre utsträckning än nu?

De som svarade att de absolut skulle vilja flytta från Sverige och bo i ett annat land under minst 6 månader, var 57 procent. Tillsammans uppgick de som absolut eller kanske skulle vilja det till 92 procent. Endast 4 procent svarade nej på frågan och lika många vet inte. På frågan om vad de i så fall skulle vilja göra fanns flera svarsalternativ möjliga att välja: arbeta, studera, semestra, arbeta med biståndsarbete, annat, vet inte. Av dem som skulle vilja bo utomlands för en begränsad tid, svarade ca 87 procent att det skulle vara för att arbeta, ca 73 procent svarade att det kunde vara för studier, medan ca 35 procent svarade biståndsarbete.

Vi undrade över hur dagens unga vuxna ställer sig i frågan om att flytta ifrån Sverige för gott. På frågan om respondenten har planer på att flytta från Sverige och bosätta sig mer permanent utomlands, visade det sig att det var relativt många som faktiskt hade planer på det. Här visade sig två missing, vilket vi har tagit hänsyn till i beräkningarna. Av våra respondenter var det ca 37 procent som svarade ja på den frågan och följdfrågan, som sökte svar på var man i så fall vill flytta och där flera svarsalternativ var möjliga, svarade de flesta, ca 72 procent, att det är inom Europa, medan det nästvanligaste svarsalternativet var övriga världen. Några respondenter uppgav på sista frågan att de inom kort planerar att flytta utomlands, några för att åka till sin partner i annat land och några för att arbeta.

Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/diagram 13.4) redovisar att ca 38 procent av de mellan 16 och 29 år absolut skulle vilja flytta från Sverige och bo utomlands under minst 6 månader, medan ca 15 procent svarar nej på frågan. En mindre andel, ca 19 procent, svarar att de absolut har planer på att flytta mera permanent och så många som ca 80 procent säger nej på den frågan.

Alltså var det nästan dubbelt så många i vår undersökning som har planer på att flytta utomlands permanent och betydligt fler skulle vilja flytta från Sverige för en sexmånadersperiod eller mer, jämfört med Ungdomsstyrelsens (2003:1)

undersökning. Vad det kan bero på att de unga vuxna i vår undersökning i så hög grad kan tänka sig att flytta och bosätta sig utomlands, kan eventuellt bero på närheten till övriga Europa. Men det kan också bero på att vår undersökning är gjord under våren 2006, medan Ungdomsstyrelsens (2003:1) undersökning bygger på siffror från 2002.

Vi hade i enkäten med en fråga som berör hur man ser på om Sverige tar emot invandrare och flyktingar i den omfattning man anser rimlig. När det gäller invandrare så tycker män i högre grad än kvinnor att Sverige bör ta emot invandrare i mindre utsträckning än nu. Kvinnor anser något mer än män att Sverige bör ta emot i samma utsträckning, vilket var det vanligaste svarsalternativet för båda könen. Ungefär 10 procent av både män och kvinnor tycker att Sverige bör ta emot invandrare i större utsträckning, åldersmässigt framkom inga större skillnader. På frågan om flyktingar ansåg fler män, ca 32 procent, att Sverige bör ta emot i större utsträckning, medan ca 24 procent av kvinnorna var av samma åsikt. Samtidigt är det fler män, ca 20 procent, jämfört med ca 14 procent av kvinnorna som anser att emottagandet av flyktingar ska minska. De flesta kvinnorna, ca 35 procent ställer sig tveksamma i frågan. Åldersmässigt förefaller det som om en större andel mellan 25 och 29 år anser att Sverige bör ta emot flyktingar i samma eller större utsträckning än nu, jämfört med respondenterna mellan 19 och 24 år. Många i vår undersökning svarade att de är osäkra i frågan eller att de tycker att både invandring och flyktingmottagandet ska vara på samma nivå som nu.

När vi jämför med de siffror som framkommit i Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1/tabell 10.4) ser vi att 10 procent av de mellan 16-29 år tycker att Sverige bör ta emot invandrare i större utsträckning, vilket är samma resultat som vi kom fram till. På frågan om flyktingar anger de 23 procent, medan det i vår undersökning visade sig att det var ca 27 procent av våra respondenter som anser att Sverige bör öka flyktingmottagandet. De som tycker att Sverige bör minska emottagandet av invandrare var i vår undersökning 21 procent, att jämföra med Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/tabell 10.4), där 49 procent anser detsamma. Där framkom också att de som anser att emottagandet av flyktingar ska minska i Sverige var 36 procent, medan 17 procent svarade så i vår undersökning.

När vi ser på den ökade globaliseringen och ser på vår undersökning när det gäller våra respondenter och deras vilja att flytta, kan vi se ett samband. När Giddens (2003) pratar om den ökade globaliseringen och om den ökade mångfalden så ser vi att våra respondenter är positiva till att både flytta och de ställer sig även relativt positiva till mottagandet av invandrare och flyktingar. Detta tolkar vi som att våra respondenter är påverkade av den globala livsstil som Johansson (1999) skriver om. De är på ett annat sätt än tidigare generationer vana vid en etnisk mångfald, att resa och se sig om, samt att på olika sätt ha kontakt med människor i hela världen.

6.2. Hälsa

Vår hälsa påverkar hur vi förhåller oss till livet i dess med- och motgångar. Därför är vi intresserade i att ta reda på hur högskolestuderande mår. Som Ungdomsstyrelsen (2003:1) skriver så påverkas vår syn på samhället beroende av hur vi mår, och samhället i sin tur kan påverka hur vi mår och ser på livet. Här kommer en presentation av hur de unga vuxna, som deltagit i vår undersökning, svarat på frågor angående hälsa och om livet motsvarar de förväntningar man har.

6.2.1. Hälsotillstånd

En omfattande fråga i vår enkät handlar om hur man kan vara som person eller hur man mår och känner sig. Den bestod av tio delfrågor och vi har valt ut vissa och redovisar nedan resultat från dessa. Här visade sig en missing vardera i frågan om hur ofta respondenterna har ont i magen, känner sig ledsna eller nere och om de är nöjda med sitt utseende. Detta har vi tagit hänsyn till i beräkningarna. Det stora flertalet både kvinnor och män menar att de sällan känner sig ledsna eller nere. Knappt 75 procent av både kvinnor och män och i alla åldrar anser att påståendet att de ofta känner sig ledsna eller nere stämmer dåligt eller inte alls.

Av de yngre, 19-24 år, är det fler som anser att påståendet att de ofta är spända och nervösa stämmer precis, och det är fler av de äldre, 25-29 år, som oftare menar att det inte stämmer alls. Det är fler kvinnor än män som ofta känner sig spända och nervösa. Överlag så anser de flesta, både kvinnor och män, att det stämmer dåligt. På frågan om de sovit dåligt på natten framkom att kvinnorna sover dåligt i något högre utsträckning än män, medan de yngre, 19-24 år, sover något sämre än de äldre, 25-29 år.

30 procent av männen och 20 procent av kvinnorna anser att påståendet att de är nöjda med sitt utseende stämmer precis, de flesta kvinnorna, ca 68 procent, tycker att det stämmer ungefär. De som anser att det stämmer dåligt eller inte alls representeras främst av män. Samtidigt som fler i åldersgruppen 19-24 anser att påståendet att de är nöjda med sitt utseende stämmer precis, jämfört med de i åldrarna 25-29 år, så menar ca 20 procent av de yngre att påståendet stämmer dåligt eller stämmer inte alls.

De som visat sig vara mest nöjda med sig själv vår undersökning är kvinnor. De allra flesta, ca 88 procent, anser att det stämmer precis eller ungefär. De flesta som anser att det stämmer dåligt eller inte alls är män. Den yngre gruppen är mer nöjd med sig själv än den äldre. I Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1) framkom att kvinnor i lägre grad än män uppgav att de känner sig nöjda med sitt utseende och sig själv. Men i vår undersökning visade det sig att även om fler män än kvinnor svarade stämmer precis på frågan om de var nöjda med sitt utseende, så var det fler kvinnor än män som svarade på både svarsalternativet stämmer precis och stämmer ungefär. De som var minst nöjda med sitt utseende i vår undersökning var män. På frågan om respondenten för det mesta var nöjd med sig själv var det fler kvinnor än män i vår undersökning som tyckte att det stämde precis, till skillnad mot vad som framkommit i Ungdomsstyrelsens (2003:1) undersökning, där en skillnad mellan könen med ca 10 procentenheter i både frågan om nöjd med sitt utseende respektive nöjd med sig själv, visade sig och där alltså kvinnorna upplevde sig mindre nöjda.

På frågan om respondenten känt sig stressad fanns fem svarsalternativ: varje dag, flera gånger i veckan, en gång i veckan, någon gång i månaden och mer sällan eller aldrig. Vi skapade tre nya variabler, för att få en mer överskådlig bild av resultatet. Det framkom att de yngre, mellan 19-24 år, känner sig stressade i något högre utsträckning än de i den äldre gruppen, 25-29 år.

Tabell 1

Känt dig stressad
En Crosstabulation, som visar hur ofta män respektive kvinnor känner sig stressade.

		Känt dig stressad			Total
		En-flera ggr/vecka	Sällan/aldrig	Varje dag	
Respondentens kön	Kvinna	Count 40 % within Respondentens kön 69,0%	13 22,4%	5 8,6%	58 100,0%
	Man	Count 19 % within Respondentens kön 45,2%	21 50,0%	2 4,8%	42 100,0%
Total		Count 59 % within Respondentens kön 59,0%	34 34,0%	7 7,0%	100 100,0%

Drygt 77 procent av kvinnorna upplever varje dag eller en till flera gånger i veckan att de känner sig stressade, medan hälften av männen känner så. Ungefär 22 procent av kvinnorna uppger att de sällan eller aldrig känner sig stressade, medan hälften av männen aldrig eller sällan upplever stress.

I Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1/diagram 11.6) framgår att ca 9 procent av de mellan 16 och 29 år, av båda könen, upplever stress varje dag, ca 26 procent flera gånger i veckan, ca 22 procent en gång i veckan. Nästan 30 procent upplever stress någon gång i månaden, medan ca 13 procent uppger att de mer sällan eller aldrig upplever stress. I deras undersökning (skrift 2003:1/diagram 11.8) visar sig en skillnad mellan könen, då kvinnor, ca 43 procent, i större utsträckning än män, ca 27 procent, upplever sig ha varit stressade varje dag eller flera gånger i veckan under det senaste halvåret. När vi ser hur våra respondenter, av båda könen, känner sig stressade, visar det sig att 42 procent uppger att de upplever det flera gånger i veckan. Jämfört med 26 procent från Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1/diagram 11.6) är det en betydande skillnad. I Folkhälsoinstitutets nationella folkhälsoenkät (Boström, 2005) framkom att kvinnor åldrarna 16 till 29 år, i betydligt högre grad än män i samma åldersgrupp upplevde stress. Det var dubbelt så många kvinnor, 23 procent som män, 12 procent, som kände sig ganska eller mycket stressade. Om vi jämför med våra respondenter som uppgav att de kände sig stressade flera gånger i veckan eller varje dag, var det nästan hälften, 49 procent, som kände så, jämfört med ca 18 procent av båda kön i den omfattande enkätundersökningen, gjord av Folkhälsoinstitutet.

Stress är alltså mer vanligt förekommande hos de unga vuxna som ingick i vår undersökning. Vad detta beror på kan vi bara spekulera om. Som vi själva har upplevt det så kan högskolestudier innebära en del stress, i vissa perioder mer än annars. Dessutom kan tankar om vad man ska göra efter utbildningens slut spä på oron. Delvis så kan skillnaden som framkommit i vårt arbete jämfört med tidigare studier bero på olika variabler, men vi har jämfört så noggrant och precist som det har varit möjligt. Vad som dock klart framgår i tidigare forskning är att högskolestuderande är mer stressade än genomsnittet för unga vuxna.

Vi hade med en fråga om huruvida respondenten uppger sig ha diverse besvär när det gäller deras hälsa. Om man jämför de som i vår undersökning varje dag eller flera gånger i veckan har upplevt följande besvär blir jämförelsen med dem som

har samma besvär i Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1) ofta eller flera gånger i veckan:

Tabell 2. Jämförelse mellan alla i vår undersökning och de mellan 16-29 år i Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/diagram 11.7)

	Vår undersökning	Ungdomsstyrelsen
Sovit dåligt	29 %	ca 21 %
Trött under dagarna	51 %	ca 47 %
Svårt att somna	23 %	ca 16 %
Ont i magen	11.1 %	ca 11 %
Huvudvärk	11 %	ca 11 %

I vår undersökning visar sig trötthet som det mest förekommande besväret. När vi ser på Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/diagram 11.7) så ser vi att även där visar sig trötthet under dagarna som det främsta besväret.

När vi slog ihop variablerna varje dag, en gång eller flera gånger i veckan då visade sig att drygt 80 procent av respondenterna i vår undersökning upplever sig trött under dagarna. Det visade sig att kvinnor upplevde det så mer än män, däremot var det ingen större skillnad åldersmässigt.

36 procent av samtliga respondenter i vår undersökning har svårigheter att somna in varje dag, en gång eller flera gånger i veckan, resterande har det sällan eller aldrig. Det är 52 procent som sovit dåligt på natten varje dag, en gång eller flera gånger i veckan. Kvinnor sover något sämre än män och de yngre, 19-24 år, sover något sämre än de äldre, 25-29 år.

Kvinnor har i större utsträckning än män huvudvärk ofta. Nästan 30 procent av kvinnorna har ont i huvudet varje dag eller en-flera ggr/vecka. Den yngre åldersgruppen har ont i huvudet något mer än den äldre. Männerna har i princip sällan eller aldrig ont i magen, medan drygt 30 procent av kvinnorna har det varje dag eller en-flera ggr/vecka. Åldersmässigt visade sig ingen större skillnad.

Det har i vår undersökning framkommit att det är fler kvinnor än män som ofta känner sig spända och nervösa, och även fler kvinnor än män som säger sig ha ont i magen ofta. Det är också kvinnor, i större utsträckning än män, som uppger att de oftare har huvudvärk och sömnproblem. Vi ser ett samband, då det också är kvinnor som i vår undersökning har visat sig uppleva stress i högre utsträckning än män, även om stress är ett utbrett problem för alla våra respondenter.

6.2.2. Livskvalitet

Vi var mycket intresserade av hur respondenterna i vår undersökning upplever sitt liv och sin nuvarande situation. På frågan om livet motsvarar förväntningarna fanns fyra svarsalternativ: inte alls, delvis, i stort sett och helt. Drygt 90 procent av alla respondenter menade att livet i stort sett eller delvis motsvarar förväntningarna och 5 procent ansåg att livet helt motsvarar förväntningarna. Åldersmässigt var det knappast någon skillnad, medan männen i något mindre grad än kvinnorna anser att livet motsvarar förväntningarna.

Det finns människor som har möjlighet och resurser att förverkliga sina mål och drömmar, och andra som bara kan fortsätta drömma och fantisera om möjligheter, som antagligen aldrig kommer att uppnås. Johansson (1999) skriver om den förändring som skett, när det gäller livsomständigheter och möjligheter i den moderna människans värld. I kontakten med andra människor uppstår ens egen identitet och i den processen blir också frågor om livets mening aktualiserade. Med tanke på den skillnad i förutsättningar som råder i samhället skiljer det också på huruvida man upplever sig vara nöjd med livet, eller att det motsvarar ens förväntningar.

Vi tolkar det stora antal, som i vår undersökning anser att livet motsvarar förväntningarna som att det delvis kan bero på att man har kommit in på en utbildning man har valt. Det kan naturligtvis bero på andra faktorer, som familjesituation, ekonomi med mera. I Ungdomsstyrelsens (skrift 2003:1/diagram 11.5) framgår att de med högskoleutbildning upplever låg livskvalitet i mindre utsträckning än andra grupper. Det verkar som om att fast man inte uppger sig prioritera studier framför relationer, så är det ändå en viktig faktor i hur man mår och upplever sin livssituation.

6.3. Attityder

I detta avsnitt redogör vi för vilka attityder våra respondenter har i olika frågor som berör individen och dennes roll i samhället.

6.3.1. Livssituation och välfärd

Vi ville veta hur de unga vuxna i vår studie ser på sin livssituation och i vilken omfattning de menar att de kan påverka och förändra den. Det stora flertalet, ca 78 procent, både när det gäller kön och ålder, anser sig ha goda möjligheter att påverka sin egen livssituation. Detta tolkar vi som att individen känner sig delaktig i samhället och att det finns möjligheter att själv förändra och påverka sina val och sitt liv. Som Giddens (2003) menar så är individ och samhälle förenat i ett samspel, och det verkar som om de unga vuxna, som deltagit i vår undersökning, känner att de är en del av samhället, de står inte utanför.

Vi hade även i vår undersökning ett antal frågor som berör väldfärdsindikatorer, det vill säga vilken tillgång respondenten har till bland annat mobiltelefon och dator med Internet i sitt hushåll. Det visade sig att 99 procent av de tillfrågade har mobiltelefon, 88 procent har dator med internetuppkoppling, 25 procent har bil eller motorcykel. Slutligen, och här visade sig en missing, var det ca 36 procent som har morgontidning i hushållet. Vi trodde nog att de allra flesta hade mobiltelefon, däremot var vi ganska övertygade om att många valt bort morgontidning under studietiden. Eftersom frågan var om respondenten hade tillgång i hushållet, så kan siffran som anger bil, Internet och tidning bero på att relativt många, 17 procent, bor i föräldrahemmet.

6.3.2. Individen och samhället

Vi var intresserade av att få veta i vilken utsträckning våra respondenter känner sig delaktiga i samhället och om de anser att deras kunskaper tas tillvara. Vi undrade också över vilken samhällsform de fann som mest tilltalande.

Mer än hälften av de tillfrågade instämmer helt eller till stor del i frågan om de känner sig delaktiga i det svenska samhället. Det är fler män än kvinnor som minst känner sig delaktiga, åldersmässigt är det fler yngre, 19-24 år, som minst

känner sig delaktiga. På frågan om respondenterna anser att samhället tar tillvara deras kunskap och förmåga på ett bra sätt, svarade mer än 75 procent av de yngre, 19-24 år, att de delvis, helt eller till stor del instämmer. I åldersgruppen 25-29 år svarade knappt 40 procent att de inte alls instämde. Det var kvinnor i högre utsträckning som instämde delvis, helt eller till stor del och fler män instämde inte alls. Vi frågade vad respondenterna personligen är mest tilltalade av: ett samhälle där alla har det ungefär lika bra ekonomiskt (1), eller ett samhälle där flitiga och dugliga får det bättre (2). Det var också möjligt att svara vet inte, har ingen uppfattning (3). I denna fråga visade sig fyra missing, vilket vi har tagit hänsyn till i beräkningen. De flesta kvinnorna, ca 45 procent svarade första alternativet, medan ca 35 procent tyckte alternativ två. Av männen var det ca 40 procent som tyckte alternativ ett, och lika många alternativ två. Åldersmässiga skillnader framkom, då lika många, ca 40 procent, av de yngre, 19-24 år, tyckte alternativ ett och två, medan så många som hälften av de äldre, 25-29 år, tyckte alternativ ett och ca 33 procent tyckte alternativ två. När vi jämförde våra siffror med Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/diagram 9.17/diagram 9.18) var det ungefär samma resultat, både åldersmässigt och när det gäller skillnaden mellan könen.

En personlig kommentar från en manlig respondent (19-24 år) på sista frågan i vår enkät, var att det är samhällets normer som bestämmer vad man bör göra med livet. En kvinna (25-29 år) skrev att alla ska ha möjligheten till ett socialt och ekonomiskt skyddsnet. Men samtidigt menar hon att man även bör kunna "belönas" om man har jobbat mycket och bra. En manlig respondent (21-24 år) poängterar att somliga får ekonomiska fördelar för att de känner till hur systemet fungerar. De utnyttjar det, menar han, vilket får till följd att de som är ärliga blir lidande.

Fastän det är över hälften av de tillfrågade i vår undersökning som känner sig delaktiga i samhället, så anser det stora flertalet att samhället inte tar tillvara deras kunskap och förmåga på ett bra sätt. De yngre känner sig inte delaktiga i samma utsträckning som de något äldre, samtidigt är det de yngre som menar att samhället tar tillvara deras kapacitet, i större utsträckning än de äldre. Den tvetydighet som visar sig, tolkar vi som att åttiotalisten mer än tidigare generationer verkar vara individinriktad, samtidigt som gruppen, eller samhället är viktig för henne eller honom. Samtidigt som det är svårt att hårdra gränserna för en generation, så menar Trondman i Sydsvenskan (Brundin Danielsson, 2005-03-02, *Generation ordning*), att vissa specifika drag går att skönja. Relationer är något som åttiotalisterna verkar prioritera, menar Trondman vidare och Thomas Fürth (Brundin Danielsson, 2005-03-02, *Passar det inte så drar åttiotalisten*) påtalar också att utmärkande är att, på samma gång som gruppen är viktig för åttiotalisterna, så är de också starka individualister, som inte ger mycket för institutioner och auktoriteter. De verkar vara lojala gentemot de egna idéerna och den livsstil de valt, mer än att känna en solidaritet med samhället, något som tidigare generationer kännetecknats mer av.

6.4. Framtiden

Slutligen har vi med frågor som respondenterna har svarat på angående vad de har för planer för framtiden, när de anser att man räknas som vuxen och hur de ser på framtiden för egen del. Vi vill poängtera, som vi tidigare nämnt, att begreppet framtid är ett vitt begrepp, vars innebörd tolkas och bestäms av den enskilde individen.

6.4.1. Planer för framtiden

På de frågor som vi i det följande tar upp förekommer missing. På frågorna om hur viktigt det är att ha bildat familj och skaffat barn vid 35 års ålder, att ha en fast anställning vid samma ålder och hur viktigt det är att ha hunnit resa och se sig om förekommer missing i ett fall per fråga. I frågan om när respondenten anser att man är vuxen, förekommer tre missing på alternativet försörjer sig själv. Dessa missing har vi tagit i beaktning vid redovisningen av resultaten.

Tabell 3.

Bildat familj och skaffat barn vid 35
En Crosstabulation, fördelat i ålder och kön

Ålder				Bildat familj och skaffat barn vid 35			Total
				Inte alls/mindre viktigt	Missing	Mycket/ganska viktigt	
19-24 år	Respondentens kön	Kvinna	Count	13	1	26	40
			% within Respondentens kön	32,5%	2,5%	65,0%	
	Man	Count	11	0	17	28	
		% within Respondentens kön	39,3%	,0%	60,7%		100,0%
Total		Count	24	1	43	68	
		% within Respondentens kön	35,3%	1,5%	63,2%		100,0%
25-29 år	Respondentens kön	Kvinna	Count	5		13	18
			% within Respondentens kön	27,8%		72,2%	
	Man	Count	7		7	14	
		% within Respondentens kön	50,0%		50,0%		100,0%
Total		Count	12		20	32	
		% within Respondentens kön	37,5%		62,5%		100,0%

Vi frågade hur viktiga olika faktorer är för respondenten att ha uppnått vid 35 års ålder. Vi ville veta hur unga vuxna, som studerar på högskola, prioriterar olika saker i livet. Vi frågade bland annat om hur viktigt det är att ha: ha bildat familj och skaffat barn, ha en fast anställning och att ha hunnit resa och se sig om i världen. Det var ca 72 procent av kvinnorna mellan 25 och 29 år, som anser att det är mycket eller ganska viktigt att ha bildat familj och skaffat barn, medan hälften av männen i samma åldersgrupp är av samma mening. I åldersgruppen 19-24 år tyckte ca 66 procent av kvinnorna och ca 60 procent av männen att det är mycket eller ganska viktigt. Det visade sig att när det gäller frågan om familjebildning så tycker kvinnor överlag att det är mer viktigt än män. Men den grupp som till största delen anser att det är mycket viktigt att ha bildat familj och skaffat barn vid 35 års ålder, är män mellan 25 och 29 år, ca 43 procent.

Tankar eller funderingar som framkom sist i enkäten var bland annat denna, av en kvinnlig respondent (19-24 år) som planerar att studera ytterligare några år, men inte vill behöva vänta med att skaffa familj. Hon skrev att hon önskade att samhället gjorde det lättare för studenter med barn. En annan kvinna ur åldersgruppen 19-24 år, känner det som om det är en massa saker hon ska hinna med innan det blir aktuellt med familjebildning. Hon tycker att det är skönt att det numera är acceptabelt att skaffa barn efter 35+ och att samhällets krav och

förväntningar tycks ha förändrats. Ytterligare en kvinnlig respondent (19-24 år) skrev att hon vill ha barn efter 27, men före 30. Samtidigt vill hon åka utomlands, men eftersom hon har en stadig partner samt går i skolan så menar hon att det är svårt att åka iväg nu. Hon tror att det blir svårt att hinna med utomlandsvistelse efter skolan och före barn, men hon vill inte behöva välja mellan sig själv och att bilda familj. Hon påtalar också den stress hon känner inför dagens arbetsmarknad, där projektanställningar är vanliga. Den flexibilitet som faktiskt finns och de valmöjligheter man står inför som ung vuxen, ”underlättar inte stressen man utsätts för”, avslutar hon.

Jönsson och Löfgren (2005) skriver i *Att utmana stressen*, att den omfattande utveckling på olika plan som skett under 1900-talet, har trots allt fört med sig mestadels positiva effekter. Inte minst har medellivslängden ökat med 20 år. Flera möjligheter har öppnat sig för dagens unga, men med ökat antal valmöjligheter följer en ökad stressnivå. Förändringar i normer och uppfattningar i samhället för också med sig att människor i högre grad känner sig stressade. Den ökade individualiteten och globaliseringen har inneburit att många blir villrådiga inför alla val.

Vi anser att samhällets krav och normer förr innebar att man skulle gifta sig och skaffa barn relativt tidigt i livet. Det har förändrats och dagens unga vuxna skjuter därför ofta idag upp familjebildningen. Gamla föreställningar verkar dock i viss mån leva kvar och kan för vissa individer upplevas som stressande och kravfyllt. Dock kan man inte bortse ifrån vissa betydande faktorer, som till exempel att för en kvinna finns det en gräns för hur länge hon kan få egna, biologiska barn. För både män och kvinnor finns det också en övre åldersgräns för adoption eller andra möjligheter att skaffa barn.

Vi hade också med en fråga om när respondenten anser att man är vuxen. Är det när man blir myndig, flyttar hemifrån, blir sambo eller gifter sig, eller när man får barn? Begreppet vuxen kan vara ett svårdefinierat ord, som kan ha olika innebörd, beroende på vem som ska tolka det. Som Naroskin (1995) skriver så börjar barn längta efter vuxenlivet så snart de förstår att det finns. Barnet tycks tro att när man är vuxen då blir man respekterad, man blir tagen på allvar och andra lyssnar på en, man är betydelsefull. En del tycks ha svårt att någonsin frigöra sig helt från föräldrarna, men det är viktigt för den unga människan att själv hitta sin plats i det nya vuxenlivet, att skapa ett eget nätverk av relationer. Det går inte att som vissa försöka förena barndomens ansvarsfrihet med de privilegier, som hör det vuxna livet till.

Att kalla sig vuxen eller inte verkar spela mindre roll för våra respondenter. På frågan om vad man vill ha hunnit med före 35 års ålder däremot, verkar det däremot som om många hade specifika mål uppsatta. De flesta anser att det är mycket eller ganska viktigt att ha en fast anställning vid 35 års ålder, det är dock fler kvinnor, ca 90 procent, jämfört med ca 74 procent av männen som håller med om det. Det sammanfaller med svaret vi fick i frågan om när man är vuxen. De flesta, både kvinnor och män tycker att man är vuxen när man försörjer sig själv. Det var ca 60 procent av männen och ca 77 procent av kvinnorna som helt eller till stor del håller med om att man är vuxen när man försörjer sig själv. Däremot är de flesta överens om att när man är klar med sin utbildning eller när man blir myndig har inget att göra med att man är vuxen. Även i Ungdomsstyrelsen (skrift

2003:1) framgick det att en viktig faktor för att anses som vuxen är att kunna försörja sig själv.

Det förefaller vara mycket viktigt för unga vuxna att ha hunnit resa och se sig om i världen när man är 35 år. 83 procent av respondenterna tycker att det är ganska eller mycket viktigt. Vi ser en tydlig tendens i att fler kvinnor än män anser att vuxenhet hör ihop med att få barn. Det framkommer i vår undersökning att det finns olika åsikter om vad det innebär att bli vuxen, vilket kan bero på det vida begreppet. Det verkar som om de flesta ändå är överens om att det är viktigt försörja sig själv för att betraktas som vuxen, medan det är fler kvinnor än män som förknippar att få barn med vuxenhet.

Det finns ett flertal faktorer som har betydelse i en människa vuxenblivande. Ramström (1995) skriver om hur dels vuxensamhällets syn på vad som egentligen ungdomstiden är och ska innehålla, i relation till hur de unga ser på vuxna i samhället. Det kan, trots att det är det enda möjliga alternativet, tyckas som om vuxenlivet är både tråkigt, skrämmande och ibland attraktivt för den unga individen, menar Ramström (1995) och refererar till en studie som hos ungdomar har påvisat just en rädsla för att bli vuxen och att framtiden ofta upplevs som hotfull.

Naroskin (1995) tycker som våra respondenter att det är svårt att definiera begreppet vuxen, eftersom det kan innebära olika saker för människor. Han ger exempel som att ta studenten, få första anställningen, få barn och undrar vad som händer om en individ inte får barn eller tar sin examen. Vad kan det innebära för den enskildes självbild och skulle det innebära att individen aldrig ses som, eller upplever sig som vuxen? Med dagens förlängda ungdomstid och det ökade antal valmöjligheter som står den enskilde individen till buds, funderar vi på om detta kan vara ett problem eller inte. Som vi nämnt var det på frågan om vuxenhet som vi hade störst antal missing, och vi tolkar det som att respondenterna antingen tycker att det är ett lite svårt och luddigt begrepp, eller så är det inte så viktigt för dem.

Vi hade med en fråga, som berör vad respondenten tror sig huvudsakligen göra de närmaste 3 åren efter utbildningens slut, och där det högst gick att välja två svarsalternativ, svarade 72 procent att de tror att de tänker söka ett arbete att satsa på för framtiden. 44 procent tror att de kommer att åka utomlands ett eller några år, 23 procent tror att de kommer att pröva på olika tillfälliga arbeten under några år, oavsett yrke. Endast 12 procent tror att de kommer att skaffa familj och barn under den närmsta 3-årsperioden efter att utbildningen slutar. Som vi redan tidigare anade så visade det sig att flertalet respondenter planerade att inom den närmsta tiden satsa på att försöka få ett arbete.

6.4.2. Framtidstro

När vi ville ta reda på hur unga vuxna ser på framtiden för egen del och hur de tror de kommer att få det, hade vi på olika ställen i enkäten frågor som berörde detta.

Tabell 4.

Respondentens kön * Tror jag kommer att få det bra i framtiden * Ålder Crosstabulation

Ålder				Tror jag kommer att få det bra i framtiden				Total
				Stämmer precis	Stämmer ungefär	Stämmer dåligt	Stämmer inte alls	
19-24 år	Respondentens kön	Kvinna	Count % within Respondentens kön	22 55,0%	16 40,0%	2 5,0%		40 100,0%
		Man	Count % within Respondentens kön	14 50,0%	12 42,9%	2 7,1%		28 100,0%
	Total		Count % within Respondentens kön	36 52,9%	28 41,2%	4 5,9%		68 100,0%
25-29 år	Respondentens kön	Kvinna	Count % within Respondentens kön	6 33,3%	11 61,1%		1 5,6%	18 100,0%
		Man	Count % within Respondentens kön	10 71,4%	4 28,6%		0 ,0%	14 100,0%
	Total		Count % within Respondentens kön	16 50,0%	15 46,9%		1 3,1%	32 100,0%

Vid en crosstabulation, som visar om respondenten tror sig få det bra i framtiden visade sig, att av alla våra respondenter svarade drygt hälften på frågan om de kommer att få det bra i framtiden att det stämmer precis. Vid en jämförelse med Ungdomsstyrelsen (skrift 2003:1/diagram 14.8) framkommer att även där tycker drygt hälften av de högskolestuderande att det stämmer precis att de kommer att få det bra i framtiden, samma resultat som vi kom fram till.

Av alla i vår undersökning som svarade på frågan om de tror sig få det bra i framtiden utgjordes mer än 95 procent av svaren att det stämmer ungefär och stämmer precis.

Vi hade även en fråga om hur respondenten ser på framtiden för egen del. Här visade sig missing i två fall, vilket vi tagit hänsyn till i beräkningen.

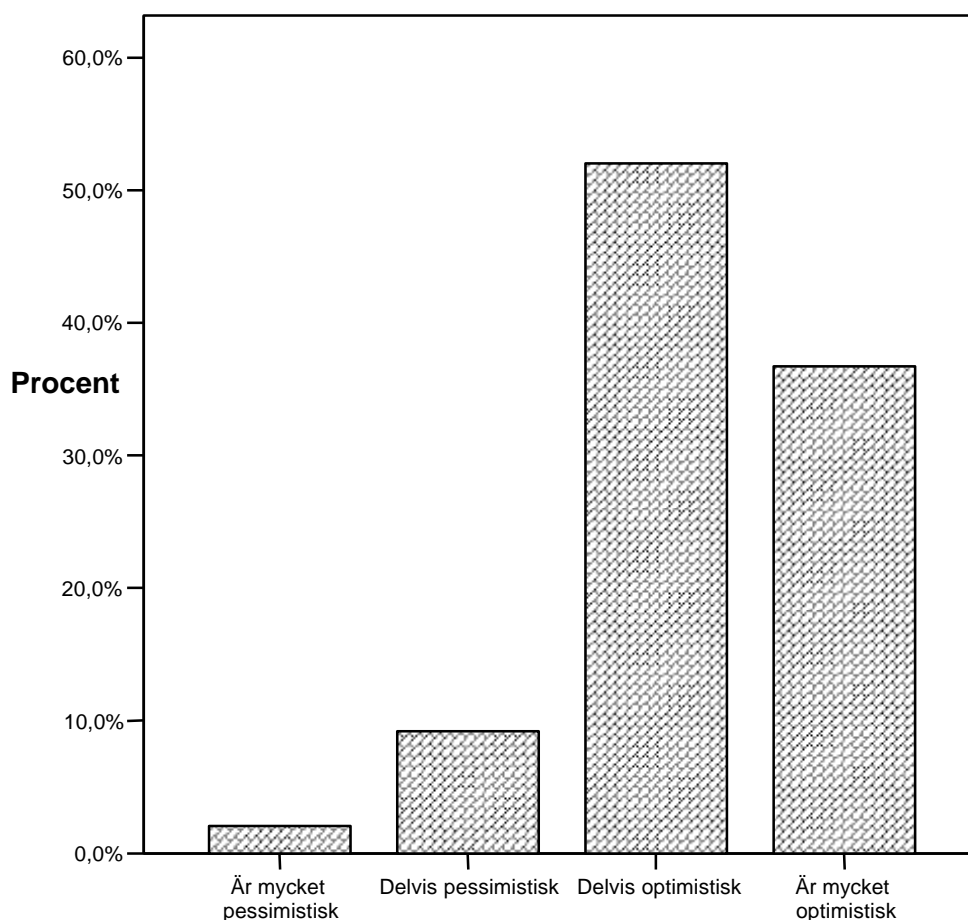

Diagram 3. Hur jag ser på framtiden för egen del

Ett stapeldiagram över hur respondenterna ser på sin framtid visar att när det gäller hur de unga vuxna ser på framtiden för egen del svarade nästan 90 procent av samtliga tillfrågade att de är delvis eller mycket optimistiska.

Det var drygt 86 procent av kvinnorna och ca 88 procent av männen som uppgav att de ser delvis eller mycket optimistiskt på framtiden. Ungefär 12 procent av kvinnorna och knappt 10 procent av männen menade att de ser delvis eller mycket pessimistiskt på framtiden.

Här följer några av våra respondenters tankar om framtiden. En av dem som var delvis pessimistiska inför framtiden, en man (19-25 år) kommenterade på den sista frågan att han tyckte att det var svårt att hitta vad man vill göra eller jobba med. En kvinna (19-24 år) skrev på sista frågan att hon hoppas att hon blir glad i framtiden och en man (19-24 år) skrev att han hoppas att han får det bra i framtiden. En annan man (19-24 år) menar att vad man än gör idag, så leder det till något nytt. Ytterligare en man (19-24 år) skriver att det för hans del betyder otroligt mycket att leva i en trygg miljö. Han avslutar med att framtiden ser ljus ut på grund av hans nuvarande livssituation och han önskar att få ett liv med mening.

Vi blev positivt överraskade att så många i vår undersökning tror att de kommer att få det bra i framtiden och ser positivt på framtiden. I ett otal artiklar, bland annat i Sydsvenskans *Stress knäcker ungdomar* (2006-04-13) som grundar sig på resultat från Lunarstorms (Research 2006) undersökning *Äger, Duger, Suger* får man en bild av att dagens unga är stressade och att de känner en press av att inte duga i olika sammanhang. Vi menar att man, förutom att belysa stress och ohälsa, även borde lyfta upp de positiva aspekter av livslust och framtidstro som tycks visa sig hos dagens unga vuxna.

Vi menar att en individ till stor del påverkas av det samhälle hon lever i. Vi anser att det ökade medieutbudet, utseendefixeringen och det allmänt höga tempot har en inverkan på individen, som kan upplevas som stressande och kravfyllt. Samtidigt så tror vi att individens krav på samhället har ökat. När vi tolkar hur våra respondenter ser på framtiden, för egen del och i stort, och vilka förhoppningar de har så framträder en ljus bild. Vi hoppas att samhället tar tillvara denna positiva framtidstro som visat sig hos de unga vuxna som deltagit i vår undersökning.

7. SLUTDISKUSSION

På vissa plan var det kanske bättre förr, eller i alla fall lite enklare. Utbudet var inte lika stort, möjligheterna inte lika många. Idag, när det verkar som om det är väl så viktigt för unga vuxna med den egna identiteten som med gruppstillhörigheten är det många krav och måsten som ska uppfyllas och hinnas med. Många unga vuxna idag tillhör chatgrupper på Internet, chattar med kompisarna på msn, är tillgängliga på mobilen dygnet runt, lockas av tv-kanaler med tilltalande dokusåpor med förförande eller förfärande budskap som ropar efter deras uppmärksamhet. Reklam, ett ökat medieutbud i alla former, ett aldrig sinande utbud, i ett allt högre tempo...

När vi i vår undersökning ville ta reda på hur unga vuxna mellan 19 och 29 år ser på sin framtid, var det en mängd frågor som vi måste ställa oss själva. Vad vill vi få reda på? Finns det någon tidigare forskning? Är det praktiskt möjligt att genomföra? Vi ville få en bild av hur unga vuxna har det idag när det gäller relationer, hälsa och familjebildning. Vi vet att världen har förändrats i många avseenden de senaste decennierna. Och vi tyckte att det var intressant att se om de unga vuxnas tankar är samma eller liknar de som vi hade när vi var i deras ålder. Vi anser att vi har fått svar på många av de funderingar som vi hade.

När vi tänker tillbaka så kan vi inte påminna oss om att vi upplevde stress på samma sätt som de unga vuxna i vår undersökning verkar göra. Vi undrar om det kan ha att göra med att de läser på högskola, eller om det beror på att världen ser annorlunda ut idag, med långt fler möjligheter för den enskilda individen. Vi inser att den höga stressnivån inte gäller alla, men det verkar ändå som om fler idag jämfört med på 1980-talet känner en press att hinna med så mycket som möjligt på så kort tid som möjligt. Vi förvånas över att så mycket måste ske så snabbt, helst omedelbart. Detta tror vi kan bero på dagens snabba tempo, som till exempel att man inte behöver vänta på ett brev, utan kan skicka och få svar på ett mejl inom loppet av några minuter.

Men man ska inte förneka att det finns mycket positivt att säga om Internet och den nya tekniken. Det är roligt och praktiskt, det kan underlätta mycket i vardagen för den enskilde och det är exempelvis lätt att via textmeddelande på mobilen försäkra sig om att ens nära och kära har det bra. Det kan till och med minska på stressen, men å andra sidan om man inte får tag i vederbörande, så kan oron öka stressnivån. Totalt sätt ställer vi oss ändå positiva till den nya tekniken. Vi är flitiga användare av både datorer, Internet, mobiltelefoner, men kan ibland bli nostalgiska vid tanken på hur man förr fick leta sig fram till en fungerande telefonautomat på stan, för att ringa hem.

Det har framkommit i vår undersökning att många av de unga vuxna, som läser på högskola ofta har ont i magen, huvudvärk och sömnproblem. Ännu fler upplever stress i stor utsträckning. Men all stress behöver inte vara negativ. Om vi ser på våra respondenters positiva framtidstro, så verkar det som om stress inte påverkar den aspekten. De flesta menar att livet i stort motsvarar förväntningarna och de ser ljust på framtiden.

Vi vet inte om de veckorna då vi gjorde vår undersökning sammanföll med en ovanligt hektisk period för studenterna. Kanske hade de mer hemuppgifter eller tentor jämfört med några veckor tidigare eller senare. Det kan i så fall ha inverkat på resultatet. Eller är det så att vi helt enkelt lever i en tid, som fört med sig en hög stressnivå, som blivit en naturlig del i vardagen, samtidigt som många faktiskt är nöjda med livet. Vårt arbete har väckt en nyfikenhet i oss att fortsätta titta närmare och fördjupa oss i vissa frågor. Det hade varit intressant om man skulle kunna forska vidare i ämnet och se hur livet för högskolestudenter skulle kunna bli mindre stressigt och kravfyllt.

”Trots att vi aldrig haft så mycket fritid och aldrig levt så länge
– har vi aldrig haft så bråttom.”

(Svärd, 2002)

Ja, nog är det allt så, att dagens stressade samhälle kan upplevas som påfrestande för många. Samtidigt erbjuder samhället möjligheter till mycket som förr var otänkbart, både för dagens unga vuxna, men även för äldre medborgare. Till exempel hade det tidigare nog setts som egendomligt om någon började studera till socionom vid nästan 40 års ålder, som vi gjorde. Men även där har samhället idag öppnat upp och släppt vissa föreställningar, som tidigare var rådande norm. Med dessa ord sätter vi punkt för vårt arbete, vari vi har lärt oss så mycket om oss själva, hur man utformar en enkät, skapar och tolkar statistik, och inte minst fått en bra bild av hur dagens unga vuxna ser på sin framtid.

8. SAMMANFATTNING

Syftet med denna C-uppsats var att ta reda på hur högskolestuderande upplever sin situation och vilka tankar de har om frågor som rör framtiden. För att ta reda på detta genomförde vi en enkätundersökning på K3, Konst, kultur och kommunikation, Malmö högskola under våren 2006. Vi valde ut en specifik åldersgrupp, mellan 19 och 29 år, som representerar vår målgrupp unga vuxna, som läser på högskola.

De frågor vi ville ha svar på var: Hur ser unga vuxna, som studerar på högskola, på sin framtid? Hur upplever de sitt hälsotillstånd? Vilka tankar har de när det gäller utbildning och arbete? Vilken inställning har de till familjebildning och relationer? Vi utformade en enkät som främst bestod av frågor som gav svar på ovanstående, samt gav oss en bra bild över respondenternas bakgrund. Detta för att i ett senare skede kunna göra en analys utifrån utvalda teoretiska perspektiv. Vi valde att utgå ifrån en sociologisk/socialpsykologisk infallsvinkel för att bland annat kunna diskutera kring vad den förlängda ungdomstiden innebär för dagens unga vuxna och samhället i stort. Vi jämförde också våra resultat med tidigare forskning, som vi menade var relevant.

En slutsats vi kom fram till var att högskolestuderande, i åldrarna 19 till 29 år, ställer sig mer positiva till att flytta utomlands jämfört med andra unga vuxna i Sverige. Det som också framkom i vår undersökning var att många av de högskolestuderande unga vuxna, ofta har ont i magen, huvudvärk och sömnproblem. Ännu fler, drygt 80 procent, är det som känner sig trötta under dagen varje dag eller en till flera gånger i veckan. Det visade sig även att vår målgrupp upplever sig mer stressade än andra unga vuxna i resten av landet. Trots relativt vanligt förekommande mag- och huvudvärk, sömnproblem och trötthet under dagarna framträdde en tydlig bild av att högskolestuderande har en optimistisk framtidstro överlag. De tycker också i stor utsträckning att livet motsvarar förväntningarna. På frågan om hur de ser på framtiden var så många som nästan 90 procent delvis eller mycket optimistiska.

REFERENSER

Tryckta källor

- Backman, J (1998) *Rapporter och uppsatser*, Lund: Studentlitteratur
- Giddens, A, (2003) *Sociologi*, Lund: Studentlitteratur
- Hellström, L, (2005) *Anvisningar för skrivande studenter. Handfast handledning för studenter som skriver rapporter och examensarbeten*. Malmö högskola: Hälsa och samhälle
- Johansson, T (1999) *Socialpsykologi – moderna teorier och perspektiv*, Lund: Studentlitteratur
- Jönsson, B & Löfgren, O (2005) *Att utmana stressen*, Lund: Studentlitteratur
- Naroskin, P (1995) *På spaning efter den vuxna människan*, Falun: Natur och Kultur
- Patel, R & Davidson, B (2003) *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur
- Ramström, J (1995) *Tonåringen i välfärdssamhället*, Lund: Natur och Kultur
- Rosengren, K A & Arvidson, P, (2005) *Sociologisk metodik*, Malmö: Liber AB
- Stress knäcker ungdomar*, Sydsvenskan, (2006-04-13)
- Svensson, P-G (1996) *Rapportering och publicering av kvalitativa studier. I: Svensson, P-G & Starrin B (Red) Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur.
- Swärd, G & K (2002) *Ta 't lugnt!* Helsingborg: LJ Boktryck AB
- Trondman, M (1999) *Kultursociologi i praktiken*, Lund: Studentlitteratur
- Trondman, M (2003) *Unga vuxna – kulturmönster och livschanser En empirisk översikt*, Göteborg: Intellecta DocuSys
- Trost, J (1994) *Enkätboken*, Lund: Studentlitteratur
- Ungdomsstyrelsens skrift 2005:10, *Fokus05 – en analys av ungas etablering och egen försörjning*, 2005
- Vetenskapsrådet, ISBN: 91-7307-008-4, *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Utgivare: Vetenskapsrådet
- Wahlgren, L (2005), *SPSS – steg för steg*, Lund: Studentlitteratur

Internet

Boström, G (2005), *Hälsa på lika villkor – resultat från nationella folkhälsoenkäten 2005*, rapport nr A 2006:02,
http://www.fhi.se/upload/ar2006/Rapporter/a20062Halsa_pa_lika_villkor0605.pdf
2006-05-14

Boström, G (2006-03-13), *Nationella folkhälsoenkäten*,
http://www.fhi.se/templates/Page____391.aspx#, 2006-05-19

Boutredningen, SOU, 2006-03-20, *ungdom* (sökord)
http://www.boutredningen.se/om_utredningen/bakgrund.php

Boutredningen, 2006-05-03 *Vad är boutredningen?*
<http://www.boutredningen.se/>, 2006-05-03

Brundin Danielsson, M (2005-03-02) *Generation ordning*
<http://sydsvenskan.se/samtidigt/article94052.ece>, 2006-03-29

Brundin Danielsson, M (2005-03-02) *Passar det inte så drar åttiotalisten*
<http://sydsvenskan.se/samtidigt/article94053.ece>, 2006-03-29

Folkhälsoinstitutet, 2006-05-14, http://www.fhi.se/default____3.aspx

Hellström, L, 2006-02-06, *Student på Malmö högskola Ht 2005, Redovisning av resultat från enkätundersökningen Studiestart Ht 05*
http://www.mah.se/upload/GF/Nyhetsbrev_bilder_dokument/2006/SSRapHt05VeryLast.pdf, 2006-03-20

Kulturförvaltningen, Göteborg stad, 2006-03-20, *ungdom* (sökord)
<http://www.kultur.goteborg.se/prod/kultur/kulturforvaltningen/dalis2.nsf/vyPublicerade/887B930538520B27C1256E510055C6A5?OpenDocument>

Lunarstorm Research 2006, *Äger, Duger, Suger: Kost & hälsa*,
http://www.lunarworks.se/?/mar/mar_agerdugersuger.asp

Lundgren, B (2005-08-24), *Folkhälsomål*, Statens folkhälsoinstitut
http://www.fhi.se/templates/Page____111.aspx#, 2006-05-14

Lundgren, B (2005-10-20), *Övergripande mål för folkhälsoarbetet*, Statens folkhälsoinstitut, http://www.fhi.se/templates/Page____1464.aspx, 2006-05-14

Nationalencyklopedin, Internettjänst, 2006-03-20, *framtid* (sökord)
http://www.ne.se.support.mah.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O155252&i_word=framtid,

Nationalencyklopedin, Internettjänst, 2006-05-02, *unga vuxna* (sökord)
http://www.ne.se.support.mah.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=134050&i_sect_id=C569089&i_word=unga%20vuxna&i_h_text=1&i_rphr=unga%20vuxna

Nationalencyklopedin, Internettjänst, 2006-03-20, *ungdom* (sökord)
http://www.ne.se.support.mah.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O376606&i_word=ungdom

Tenfält, T (2006-01-18) Kvinnor tar examen, männen får jobb, Dagens nyheter, nätupplagan, 2006-01-19
<http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?&a=514188>

Ungdomsstyrelsens skrift 2003:1, *De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie*, 2003
http://www.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e58a001ca0d101001cd9c2b60050/De_kallar_oss_unga_skarm.pdf, 2006-04-28

Ungdomsstyrelsen, Artikel i Brus nr 3 2004, *Trött på att leva i kappsäck*
<http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,5378,00.html>, 2006-05-02

Ungdomsstyrelsen, (2003-05-31) *Ungas levnadsvillkor har inte blivit bättre*
<http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/0,2072,4592,00.html#>, 2006-05-02

Utbildningsdepartementet, (2003-09-30), *Yttrande över rapporten Ung 2003. Fördjupad analys av den nationella ungdomspolitiken, Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:6*
http://www.kulturradet.se/ovfiles/ung2003_remissvar.pdf, 2006-05-02

BILAGA

Bilaga 1: Enkät